

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

**ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

**«ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ:**

ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗ»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΗΣ

ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ ΤΣΙΓΚΟΥΤΖΙΔΟΥ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Σταυριανή Κουτσού, Καθηγήτρια

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2018

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για όλη την στήριξη που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της συγγραφής της εν λόγω πτυχιακής εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου Κ^α Σταυριανή Κουτσού για τις πολύτιμες συμβουλές της και την καθοδήγηση προκειμένου να ολοκληρωθεί η έρευνα και η συγγραφή του έργου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν μια ιστορία εκατό χρόνων στην Ελλάδα. Ο ρόλος τους ήταν ιδιαίτερα σημαντικός για τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής γεωργίας, σε όλους τους τομείς της αγροτικής παραγωγής. Ωστόσο, κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, αρκετοί συνεταιρισμοί αντιμετώπισαν σημαντικά προβλήματα κατά τη διαδικασία προσαρμογής τους στις νέες συνθήκες της παγκοσμιοποιημένης αγοράς. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να μελετήσει την πορεία ενός εύρωστου αγροτικού συνεταιρισμού, ο οποίος μετά από μια πορεία ανόδου σήμερα βρίσκεται σε σημαντική ύφεση. Παράλληλα, στόχος είναι να διερευνήσει τις στάσεις και απόψεις των μελών του για την εν λόγω συνεταιριστική οργάνωση και την πορεία της. Προκειμένου να απαντηθούν τα ερωτήματα της έρευνας, πραγματοποιήθηκε αρχικά βιβλιογραφική έρευνα. Στη συνέχεια, συλλέχθηκαν πληροφορίες και στοιχεία από τους εργαζόμενους στο Συνεταιρισμό μέσω συνεντεύξεων. Ακολούθησε έρευνα στα μέλη με τη χρήση ερωτηματολογίου το οποίο συμπληρώθηκε από 27 μέλη του συνεταιρισμού. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα οι σχέσεις των μελών θα χαρακτηρίζονταν από μέτριες έως καλές ενώ περαιτέρω δεν υπάρχει εμπιστοσύνη και επιπλέον επικρατεί η πεποίθηση ότι υπάρχουν μέλη που επιθυμούν μόνο να ωφελούνται ενώ δεν προσφέρουν τίποτα στο συνεταιρισμό. Περαιτέρω, υπάρχει η θέληση για συνέχιση της δράσης του συνεταιρισμού με τις προϋποθέσεις της σωστής υποστήριξης των μελών και της καλύτερης διαχείρισης ενώ τονίζεται ότι η μέχρι πρότινος δράση του συνεταιρισμού δεν παρείχε τα μέγιστα στα μέλη.

**Λέξεις κλειδιά: Αγροτικός συνεταιρισμός, Βασιλικά, κηπευτικά,
ερωτηματολόγιο, προσωπικές συνεντεύξεις**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	i
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	ii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	3
1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ.....	3
1.1.1 ΟΜΑΔΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ.....	4
1.2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	6
1.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ.....	8
1.3.1. ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ.....	8
1.3.2. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ.....	9
1.3.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ	10
1.3.4. ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ.....	11
1.3.5. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	12
1.3.6. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ	13
1.3.7. ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ.....	14
1.4. ΙΔΡΥΣΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	15
1.5. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ	17
1.6. ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ.....	18
1.7. ΣΧΕΣΗ ΜΕΛΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	23
2.1. Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ.....	23

2.1.1. ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ (ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ) ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ...	23
2.1.2. ΕΝΩΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΕΣ.	24
2.1.3. ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ.....	24
2.1.4 ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	26
3.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ .	26
3.1.1. ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	28
3.1.2. ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΑ	29
3.1.3. ΚΟΙΝΗ ΑΛΙΕΙΑ ΣΤΗ ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	31
4.1. ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.....	31
4.2. ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ	33
4.2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	34
4.3. Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ.....	37
4.4. ΔΥΣΧΕΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ	40
5.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	40
5.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	40
5.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	41
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	61
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	67

Γράφημα 1 Φύλο ερωτηθέντων.....	41
Γράφημα 2 Μορφωτικό επίπεδο	42
Γράφημα 3 Διαμονή εκτός χωριού	44
Γράφημα 4 Μορφή εργασίας.....	46
Γράφημα 5 Απασχόληση συζύγου εκτός γεωργίας	46
Γράφημα 6 Σημαντικότητα της ενεργής συμμετοχής των μελών.....	51
Γράφημα 7 Σημαντικότερη παράμετρος για ένα συνεταιρισμό	52
Γράφημα 8 Ύπαρξη μελών που θέλουν μόνο να ωφελούνται	54
Γράφημα 9 Συμμετοχή στην ομάδα δημητριακών	56
Γράφημα 10 Συμμετοχή στην ομάδα των οσπρίων.....	56
Γράφημα 11 Συμμετοχή στην ομάδα των κηπευτικών.....	57
Γράφημα 12 Γνώμες μελών για το ενδεχόμενο ανασύστασης της ομάδας των κηπευτικών.....	58
Γράφημα 13 Σημαντικότητα της χαμηλής φορολόγησης για συμμετοχή σε ομάδα ...	59

Πίνακας 1 Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων – Διεύθυνση Οικονομικών Ελέγχων και Επιθεώρησης (Πηγή: <http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/sillogikes-agrotikes-organoseis>) 32

Πίνακας 2 Εκτάσεις Καλλιεργειών και Αγρανάπαυσης ανά Κατηγορία, Ελληνική Στατιστική Αρχή (2015). (Πηγή: <https://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SPG06/->) .....**Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

Πίνακας 3 Οικογενειακή κατάσταση .....**Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

Πίνακας 4 Τόπος γέννησης	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Πίνακας 5 Τόπος κατοικίας	43
Πίνακας 6 Ποσοστό του συνολικού εισοδήματος που προέρχεται από την γεωργία .	47
Πίνακας 7 Μελλοντικά σχέδια για τη γεωργική εκμετάλλευση	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Πίνακας 8 Πρώτη συμμετοχή μέλους	49
Πίνακας 9 Λόγοι που οδήγησαν στο να γίνει μέλος	50
Πίνακας 10 Συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις.....	50
Πίνακας 11 Σχέσεις μελών με ΔΣ	52
Πίνακας 12 Εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών	53

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή έρευνα στοχεύει αρχικά να αναλύσει τη δράση, τη σύσταση και τη λειτουργία των συνεταιρισμών με έμφαση σε αυτούς που δραστηριοποιούνται στα αγροτικά προϊόντα. Περαιτέρω, ζητούμενο της έρευνας είναι η ενδελεχής μελέτη του αγροτικού συνεταιρισμού των Βασιλικών όπως η δραστηριότητά του, οι σχέσεις των μελών του καθώς και οι δυσχέρειες που αντιμετωπίζει. Έτσι, η έρευνα χωρίστηκε σε πέντε κεφάλαια τα οποία συμπεριλαμβάνουν τα εξής:

Στο πρώτο κεφάλαιο, δίνεται αρχικά ο ορισμός του συνεταιρισμού ως μία αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών του. Περαιτέρω, αναλύονται οι βασικές συνεταιριστικές αρχές που τους διέπουν, η θεσπισμένη νομοθεσία καθώς και η οργάνωση, η δομή, η λειτουργία αλλά και οι σχέσεις των μελών η οποία και καθορίζει την πορεία του κάθε συνεταιρισμού.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναλύεται η δομή της ελληνικής αγροτικής συνεταιριστικής κίνησης. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η οργάνωση των συνεταιρισμών σε βαθμίδες η οποία έχει τη μορφή πυραμίδας. Πιο διεξοδικά αναλύονται οι πρωτοβάθμιοι και δευτεροβάθμιοι συνεταιρισμοί καθώς και οι συνεταιριστικές εταιρίες.

Στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη των συνεταιρισμών στον ελλαδικό χώρο όπου και καθυστέρησε σημαντικά εν συγκρίσει με άλλες χώρες κυρίως λόγω τουρκοκρατίας. Πιο αναλυτικά θα γίνει ιστορική αναφορά στα αμπελάκια Θεσσαλίας, στα Τσελιγκάτα αλλά και την αλιεία των Ελλήνων στη Μαύρη θάλασσα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στους αγροτικούς συνεταιρισμούς του Νομού Θεσσαλονίκης και δίνονται σημαντικά δεδομένα για τις καλλιέργειες. Μεγαλύτερη έμφαση δίνεται στον αγροτικό συνεταιρισμό των Βασιλικών που αποτελεί και το αντικείμενο της παρούσας μελέτης. Συγκεκριμένα γίνεται μία

ιστορική αναδρομή και αναφέρεται η δραστηριότητα αλλά και οι δυσχέρειες του συνεταιρισμού που οδήγησαν στην υπολειτουργία του.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας. Αρχικά γίνεται αναφορά στη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, την ανάλυση μέσω του στατιστικού προγράμματος SPSS καθώς και τις δυσχέρειες της έρευνας που ήταν κυρίως η δυσπιστία των μελών ως προς την εχεμύθεια και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων. Περαιτέρω, παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα ανά ερώτηση και γίνεται η γραφική τους αναπαράσταση με πίνακες και γραφήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Μέχρι πρόσφατα δεν υπήρχε ένας παγκοσμίως αποδεκτός ορισμός του Συνεταιρισμού. Για το λόγο αυτό, στη βιβλιογραφία εμφανίζεται πληθώρα ορισμών με μικρές αποκλίσεις μεταξύ τους. Ο καθένας από αυτούς τους ορισμούς προβάλλει ή τονίζει περισσότερο κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ή σκοπούς του συνεταιρισμού. Ωστόσο, δεν πρόκειται για μία απροσδιόριστη έννοια, καθώς η έννοια του συνεταιρισμού βασίζεται σε θεμελιώδεις αρχές και κοινά αποδεκτούς κανόνες.

Ενδεικτικά αναφέρονται κάποιοι από τους ορισμούς που εντοπίζονται στη βιβλιογραφία:

- Ο Σούλτσε – Ντέλιτς, ένας από τους ιδρυτές των γερμανικών αστικών πιστωτικών συνεταιρισμών, όρισε το συνεταιρισμό ως *«μία ένωση μεταξύ των όχι εμπόρων και κατ' εξοχήν εργαζομένων τάξεων, η οποία επιδιώκει με τη συνένωσή της, όσο είναι αυτό εφικτό, τα πλεονεκτήματα των μεγάλων τάξεων»*.
- Αντίστοιχα, ο Θεόδωρος Τζωρτζάκης (θεωρητικός του ελληνικού συνεργατισμού), όρισε το συνεταιρισμό ως *«ένα όργανο αυτοβοήθειας ασθενών οικονομικά προσώπων»*. Αυτό επιτυγχάνεται με τη συνένωση μικρότερων επιμέρους δυνάμεων σε μια μεγάλη ομοειδή δύναμη που τίθεται στη διάθεση του καθενός ενδιαφερομένου για την καλύτερη άσκηση της επαγγελματικής και της οικιακής του οικονομίας (Τζωρτζάκης 1973).
- Στο παγκόσμιο συνέδριο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης στο Μάντσεστερ (1995) υιοθετήθηκε για πρώτη φορά ένας ορισμός του συνεταιρισμού. Σε αυτόν αναφέρονταν ότι *«ο συνεταιρισμός είναι μία αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών του. Αυτό πραγματοποιείται μέσω μιας δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης συνιδιοκτησίας»*.

Από τα προαναφερόμενα, προκύπτει πως ο πρώτος ορισμός δίνει έμφαση στη μη εμπορικότητα των μελών του συνεταιρισμού. Αντίστοιχα ο δεύτερος τονίζει την

αυτοβοήθεια των μελών ενώ στον τρίτο δίνεται για πρώτη φορά το στοιχείο της αυτονομίας.

Σε θεσμικό πλαίσιο, η ελληνική πολιτεία προσεγγίζει τον τρίτο ορισμό που παρατέθηκε και θεωρείως Αγροτικό Συνεταιρισμό την *«αυτόνομη ένωση προσώπων, η οποία συγκροτείται εθελοντικά και επιδιώκει, με την αμοιβαία βοήθεια και την αλληλεγγύη των μελών της, τη συλλογική οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη και προαγωγή τους, μέσω μίας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης»*(Ν.4384/2016 - ΦΕΚ 78/Α/26-4-2016).

1.1.1 ΟΜΑΔΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Όταν γίνεται λόγος για ομάδες παραγωγών εννοείται το συλλογικό σχήμα το οποίο συστήνεται από γεωργούς ή κτηνοτρόφους που έχουν τη διάθεση να συνεργαστούν για να πετύχουν ένα συγκεκριμένο στόχο. Η έννοια της ομάδας αποτυπώθηκε προκειμένου να αποδώσει την προσπάθεια των παραγωγών ή κτηνοτρόφων ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι τους μέσω της συνεργασίας και της συλλογικής δράσης.

Στο πλαίσιο της συνεργασίας τους αποφασίζουν αυτόνομα με ποιους θα συνεργαστούν, με ποιον τρόπο θα λειτουργήσουν, ποια οφέλη προσδοκούν και όλες τις υπόλοιπες λεπτομέρειες της κοινής τους δράσης. Πολλές από τις ομάδες παραγωγών λειτουργούν είτε άτυπα, βασισμένες σε προφορικές συμφωνίες μεταξύ των παραγωγών-μελών τους, είτε τυπικά βασισμένες σε γραπτούς κανόνες που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ των μελών τους.

Για την επιλογή της μορφής του συλλογικού σχήματος – η οποία εξαρτάται από πολλούς παράγοντες- οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να ξεκαθαρίσουν αν θέλουν να λειτουργήσουν ως συνεταιριστική ή εμπορική/κεφαλαιουχική επιχείρηση. Οι διαφορές μεταξύ αυτών είναι σημαντικές ενώ ο προσδιορισμός της μορφής που θα έχει το συλλογικό σχήμα είναι αναγκαίος χωρίς ωστόσο να περιορίζει την τελική απόφαση.

Ο καθορισμός της μορφής του συλλογικού σχήματος είναι απαραίτητος για να μπορέσουν στη συνέχεια οι ενδιαφερόμενοι να εξετάσουν αν η μορφή αυτή

(συνεταιριστική ή εμπορική/κεφαλαιουχική εταιρία) είναι συμβατή με το μέγεθος και τους στόχους του επιθυμητού σχήματος. Για παράδειγμα αν 10 παραγωγοί κηπευτικών θέλουν να συστήσουν Αγροτικό Συνεταιρισμό δεν μπορούν διότι απαιτούνται τουλάχιστον 20 παραγωγοί. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να συστήσουν μια κεφαλαιουχική εταιρία με τις κατάλληλες προβλέψεις ώστε να λειτουργεί με τις συνεταιριστικές αρχές.

Επιπλέον, το μέγεθος του συλλογικού σχήματος συνήθως εκφράζεται με βάση τον αριθμό των παραγωγών που συμμετέχουν σε αυτό. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να προσδιοριστεί ο αριθμός των παραγωγών που θα συμμετέχουν στο συλλογικό σχήμα καθώς είναι ένας παράγοντας που συνδέεται και με τους επιδιωκόμενους στόχους αλλά και με τη μορφή που θα έχει το συλλογικό σχήμα. Η βασική παράμετρος η οποία θα πρέπει να κατευθύνει τη λήψη απόφασης για τον αριθμό των συμμετεχόντων σε αυτό το στάδιο είναι η κοινή αντίληψη για διάφορα θέματα που σχετίζονται με την παραγωγή, τη διοίκηση, τη λειτουργία κ.ά.

Προκειμένου να λειτουργήσει ομαλά η ομάδα των παραγωγών θα πρέπει οι στόχοι να προκαθοριστούν, να είναι ξεκάθαροι αλλά και να καλύπτουν τις σημαντικότερες ανάγκες τους τις οποίες κανένα μέλος από μόνο του δεν μπορεί να εξυπηρετήσει. Εντελώς ενδεικτικά παρατίθενται οι πλέον συνηθισμένοι στόχοι που θέτουν τα συλλογικά σχήματα των παραγωγών:

- Η δημιουργία οικονομιών κλίμακας στην προμήθεια εισροών και υπηρεσιών
- Η αποδοτικότερη κοινή αξιοποίηση των διαθέσιμων μέσων παραγωγής
- Η πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες
- Η συγκέντρωση της προσφοράς των γεωργικών πρώτων υλών για αύξηση της διαπραγματευτικής δύναμης (με όρους ποσότητας, ποιότητας, χρονικής κλιμάκωσης κλπ) έναντι επιχειρήσεων του επόμενου κρίκου της εφοδιαστικής αλυσίδας
- Η παραγωγή πρώτης ύλης βάσει συγκεκριμένων προδιαγραφών που θέτουν οι αγοραστές στα πλαίσια συμβολαίων
- Η λειτουργία κοινής υποδομής για συσκευασία/ τυποποίηση/ επεξεργασία πρώτης ύλης και προώθηση/πώληση αυτής στο

χονδρεμπόριο ή στο λιανεμπόριο στην Ελλάδα ή σε επιλεγμένες αγορές του εξωτερικού (omadeparagagon, 2018).

Σχετικά με την αναγνώριση της ομάδας των παραγωγών δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 601/Β/24.2.2017 η υπουργική απόφαση με αριθμό 397/18235 η οποία θέτει τα εξής κριτήρια:

- Απαιτούνται ανά τομέα αγροτικής παραγωγής τουλάχιστον πέντε φυσικά ή νομικά πρόσωπα μέλη παραγωγοί.
- Ειδικά για τις Ομάδες Παραγωγών φυτικής παραγωγής απαιτούνται δέκα φυσικά ή νομικά πρόσωπα μέλη παραγωγοί, καθώς και επιχειρηματικό σχέδιο, ενώ δεν απαιτείται ελάχιστη αξία εμπορευθείσας παραγωγής.
- Σχετικά με την αναγνώριση των Οργανώσεων Παραγωγών, απαιτούνται κατ' ελάχιστο είκοσι μέλη και επιχειρηματικό σχέδιο. Η απαιτούμενη ελάχιστη αξία εμπορευθείσας παραγωγής, για όλα τα προϊόντα που δύνανται να αναγνωριστούν ως Οργανώσεις Παραγωγών καθορίζεται σε 250.000 ευρώ.
- Για την αναγνώριση αλιευτικών και βιολογικών Οργανώσεων απαιτούνται κατ' ελάχιστο δέκα μέλη, επιχειρηματικό σχέδιο και ελάχιστη εμπορευθείσα παραγωγή 100.000 ευρώ (e-ea, 2017).

1.2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Ως συνεταιριστικές αρχές θεωρούνται οι κατευθυντήριες γραμμές βάσει των οποίων οι συνεταιρισμοί θέτουν σε εφαρμογή τις αξίες τους. Οι συνεταιριστικές αξίες είναι ένα σύνολο ανθρωπίνων ιδεωδών που βασίζονται στην ανθρώπινη ηθική και δομούν τη λειτουργία των συνεταιρισμών. Οι αξίες στις οποίες στηρίζονται τα μέλη των συνεταιρισμών είναι η εντιμότητα, η διαφάνεια, η κοινωνική υπευθυνότητα και η φροντίδα για τους άλλους (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015). Με αυτές τις αξίες να αποτελούν την ιδεολογική βάση, το 31^ο συνέδριο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (International Cooperative Allienace – ICA), που πραγματοποιήθηκε στο Μάντσεστερ (1995), κατέληξε στη διατύπωση των επτά συνεταιριστικών αρχών που

ισχύουν μέχρι σήμερα για τη λειτουργία και τη διοίκηση των αγροτικών συνεταιρισμών.

Οιαρχέςαυτέςείναιοιεξής (International Cooperative Alliance, 2015):

1. Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή.
Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοιχτές σε όλα τα άτομα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς να υφίστανται κανενός είδους διάκριση.
2. Δημοκρατική διοίκηση των συνεταιρισμών.
Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις που ελέγχονται και διοικούνται από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση πολιτικής και στη λήψη αποφάσεων.
3. Οικονομική συμμετοχή των μελών.
Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού.
4. Αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών.
Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις, ανεξάρτητες από το κράτος, τα κόμματα και άλλους φορείς.
5. Εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση.
Οι συνεταιρισμοί οφείλουν να παρέχουν εκπαίδευση στα αιρετά και υπαλληλικά στελέχη τους, καθώς και στα μέλη τους, και πληροφόρηση στο κοινό για συνεταιριστικά και άλλα θέματα.
6. Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών.
Η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών επιβάλλεται για να αυξάνεται ο συνολικός όγκος των εργασιών τους και έτσι να λειτουργούν αποδοτικότερα.
7. Ενδιαφέρον για την κοινότητα.
Οι συνεταιρισμοί οφείλουν να ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη της κοινότητας μέσα στην οποία λειτουργούν.

1.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

1.3.1. ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

«Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοιχτές σε όλα τα άτομα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς να υφίστανται κανενός είδους διάκριση».

Η εθελοντική και ελεύθερη είσοδος μελών, χωρίς διακρίσεις σε πρόσωπα που είναι πρόθυμοι να αποδεχθούν τις ευθύνες των μελών, αποτελεί θεμελιώδη αρχή από την αρχή της συνεταιριστικής κίνησης κατά το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα. Η σημασία αυτής της αρχής αντικατοπτρίζεται στο γεγονός ότι η παγκόσμια συνεταιριστική κίνηση την κατοχύρωσε ως πρώτη συνεταιριστική αρχή, ήδη από την πρώτη διατύπωση των εν λόγω αρχών από τη Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία (ICA) στο Παρίσι το 1937, καθώς και από την επαναδιατύπωση και αναθεώρησή τους στη Βιέννη το 1966 και στο Μάντσεστερ το 1995 (InternationalCooperativeAlliance, 2015).

Η αρχή της εθελοντικής και ελεύθερης συμμετοχής των ατόμων στους συνεταιρισμούς πηγάζει από την ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι», το δικαίωμα δηλαδή να συνεργάζεται ή να μη συνεργάζεται ένας άνθρωπος με άλλους ώστε να μπορούν να επιδιώκουν κοινούς στόχους. Το δικαίωμα αυτό είναι θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και στη χώρα μας είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο. Πιο συγκεκριμένα, η έννοια της εθελοντικής συμμετοχής συνεπάγεται ότι κάθε άτομο αποφασίζει να γίνει μέλος ενός συνεταιρισμού με βάση τη δική του ελεύθερη βούληση, κρίση και σκέψη, χωρίς να του ασκείται πίεση από οπουδήποτε, ενώ η ελεύθερη συμμετοχή σημαίνει ότι κάθε άτομο, δίχως να γίνονται διακρίσεις φύλου, φυλής, κοινωνικής καταγωγής, πολιτικών πεποιθήσεων, θρησκείας, ή να τίθεται κάποιου είδους εμπόδιο μπορεί να συμμετάσχει στο συνεταιρισμό (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

Οι δύο έννοιες είναι συναφείς μεταξύ τους, ωστόσο, δεν ταυτίζονται. Η έννοια της εθελοντικής συμμετοχής αναφέρεται στα μέλη, ενώ η έννοια της ελεύθερης συμμετοχής έχει ως πλαίσιο αναφοράς τον ίδιο το συνεταιρισμό και τον τρόπο που αντιμετωπίζει τα υποψήφια μέλη του. Η αρχή της εθελοντικής συμμετοχής βασίζεται στην αυτοβοήθεια, ενώ αυτή της ελεύθερης συμμετοχής βασίζεται στην

αλληλοβοήθεια και εκφράζει και το γενικότερο αλτρουιστικό και συνεργατικό πνεύμα που χαρακτηρίζει έναν συνεταιρισμό (Καμενίδης, 2016).

Κάτι τελευταίο που αξίζει να αναφερθεί είναι το γεγονός πως η ελευθερία εισόδου συνεπάγεται, σαφώς, και την ελευθερία εξόδου των μελών από έναν συνεταιρισμό, αρκεί αυτή η έξοδος να μη βλάπτει τον συνεταιρισμό.

1.3.2. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

«Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις ελεγχόμενες από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτικής τους και στη λήψη των αποφάσεων. Άνδρες και οι γυναίκες που προσφέρουν υπηρεσίες ως αιρετοί εκπρόσωποι είναι υπόλογοι στα μέλη. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα ψήφου (κάθε μέλος, μία ψήφος) και στους συνεταιρισμούς ανωτέρου βαθμού οργανώνονται επίσης με δημοκρατικό τρόπο».

Η δημοκρατική διοίκηση βρίσκεται στον πυρήνα της ορθής λειτουργίας ενός συνεταιρισμού, καθώς διαφορετικά δε θα ήταν εφικτή η πραγμάτωση των στόχων κάθε συνεταιρισμού που είναι να προωθεί και να υπηρετεί τα συμφέροντα όλων των μελών του. Έτσι, η λειτουργία, ο έλεγχος και η διοίκηση του συνεταιρισμού με δημοκρατικό τρόπο καθίστανται αναγκαία για την ύπαρξή του (Καμενίδης, 2016).

Η δημοκρατία στο πλαίσιο ενός συνεταιρισμού υφίσταται τόσο σε επίπεδο υποχρεώσεων, όσο και δικαιωμάτων. Η κατοχύρωση αυτής της αρχής θεωρήθηκε ρηξικέλευθη για τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, όποτε και ιδρύθηκαν οι πρώτοι συνεταιρισμοί. Η καθολική εφαρμογή του δημοκρατικού ελέγχου σε όλα τα μέλη του συνεταιρισμού, συμπεριλαμβανομένων και των γυναικών, προηγείται και της κατοχύρωσης του δικαιώματος ψήφου στις τελευταίες (InternationalCooperativeAlliance, 2015).

Δεν υπάρχει προκαθορισμένος τρόπος για την άσκηση του δημοκρατικού ελέγχου και την οργάνωση της διοίκησης συλλογικά των συνεταιρισμών, αλλά κάθε συνεταιρισμός φροντίζει να θέσει σε εφαρμογή αυτή την αρχή στους κόλπους του. Θα πρέπει να διαμορφώσει τη δική του δημοκρατική διακυβέρνηση και καταστατικό, ώστε να είναι κατάλληλα για το σκοπό του, δεδομένης της φύσης των

δραστηριοτήτων του και της κλίμακας λειτουργίας του. Οι εκάστοτε ρυθμίσεις θα πρέπει να διασφαλίζουν την ποιότητα της δημοκρατίας, ενώ τα μέλη θα πρέπει να νιώθουν ότι συνεισφέρουν πραγματικά σε αυτή, ώστε να έχουν και κίνητρο να συμμετέχουν ενεργά (InternationalCooperativeAlliance, 2015).

Συνήθης τρόπος επίτευξης δημοκρατικής διοίκησης σε έναν συνεταιρισμό αποτελούν τα αιρετά όργανα διοίκησης, εκλεγμένα από τα μέλη, δηλαδή διοικητικά σώματα με ορισμένη θητεία. Σε θέματα ψηφοφορίας, η ισοψηφία, αυτό που αναφέρεται ως «ένα άτομο, μία ψήφος», είναι επίσης εξέχουσας σημασίας για την καλύτερη δυνατή δημοκρατική διοίκηση του συνεταιρισμού. Άλλωστε, όλα τα μέλη που μετέχουν σε έναν συνεταιρισμό είναι ίσα, αφού οι συνεταιρισμοί είναι ενώσεις προσώπων και δεν αντικατοπτρίζουν το κεφάλαιο του καθενός. Φυσικά, για να επιτευχθεί ουσιαστικός δημοκρατικός έλεγχος, η λήψη των αποφάσεων πρέπει να βασίζεται στην πλειοψηφία. Συνεπώς, δεδομένου ότι οι αρχές της ισότητας και της πλειοψηφίας βρίσκονται στον πυρήνα της δημοκρατίας, είναι εύλογο να βρίσκονται και στον πυρήνα της διοίκησης και του ελέγχου ενός συνεταιρισμού (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

1.3.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

«Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού τους. Ένα μέρος τουλάχιστον του κεφαλαίου αυτού αποτελεί συνήθως την κοινή περιουσία του συνεταιρισμού. Τα μέλη συνήθως απολαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση, ή καθόλου, για το κεφάλαιο που καταθέτουν για να γίνουν μέλη. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα για οποιονδήποτε από τους ακόλουθους σκοπούς: την ανάπτυξη του συνεταιρισμού τους, ενδεχομένως με τη δημιουργία αποθεματικών, μέρος των οποίων τουλάχιστον θα είναι αδιανέμητα, απόδοση στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό, και υποστήριξη άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη».

Τα μέλη κάθε συνεταιρισμού καταβάλλουν σε αυτόν ένα χρηματικό ποσό, την αποκαλούμενη συνεταιριστική μερίδα, προκειμένου να συγκεντρώσουν το απαραίτητο για τη λειτουργία του συνεταιρισμού, κεφάλαιο. Το ύψος της

συνεταιριστικής μερίδας είναι ίσο για όλα τα μέλη. Έτσι εξασφαλίζεται η ισότητα και η δικαιοσύνη ανάμεσά τους. Η οικονομική συμμετοχή των μελών σε έναν συνεταιρισμό είναι απαραίτητη προκειμένου να εξασφαλιστεί η ανεξαρτησία και η αυτονομία τους, καθώς όπως κάθε οικονομική μονάδα, έτσι και οι συνεταιρισμοί χρειάζονται κεφάλαια για να λειτουργήσουν (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

Προκειμένου να έχουν κάποιο κίνητρο τα μέλη του συνεταιρισμού να καταβάλουν τη συνεταιριστική μερίδα, προσβλέπουν σε κάποιο κέρδος από αυτό. Έτσι, το ποσό της συνεταιριστικής μερίδας που διαθέτουν με βάση αυτή την αρχή είναι έντοκο και τους επιστρέφει τον τόκο. Ο χρόνος απόδοσης των τόκων ορίζεται από το καταστατικό κάθε συνεταιρισμού.

Τα «πλεονάσματα», τα χρήματα, δηλαδή, που περισσεύουν λόγω της αποδοτικής λειτουργίας του συνεταιρισμού στο χρονικό διάστημα μιας διαχειριστικής περιόδου, η οποία συνήθως ορίζεται από ένα έτος, κατά ένα μέρος επιστρέφονται στα μέλη, ανάλογα με τη συμμετοχή τους στις εργασίες του συνεταιρισμού. Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη του συνεταιρισμού, για επενδύσεις, καθώς και για άλλες κοινωνικές ή πολιτιστικές δραστηριότητες (Καμενίδης, 2016).

1.3.4. ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

«Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες, οργανώσεις αυτοβοήθειας, ελεγχόμενες από τα μέλη τους. Εάν συνάπτουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, ή αντλούν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, είναι σ' αυτό ελεύθεροι, ακολουθώντας κανόνες που διασφαλίζουν τον δημοκρατικό έλεγχο από τα μέλη και διατηρούν τη συνεταιριστική αυτονομία τους».

Η αυτονομία και η ανεξαρτησία αποτελούν καίρια στοιχεία ενός συνεταιρισμού, τα οποία κατοχυρώθηκαν για πρώτη φορά από τη Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία το 1995 στο Μάντσεστερ, ενώ προηγουμένως θεωρούνταν αυτονόητο ότι αυτές οι δύο αξίες δομούν κάθε συνεταιρισμό (International Cooperative Alliance, 2015).

Πιο συγκεκριμένα, οι συνεταιρισμοί αποτελούν αυτόνομες οικονομικές οργανώσεις αυτοβοήθειας και αλληλεγγύης που λειτουργούν υπό την ευθύνη των

μελών τους. Επιπλέον, οι συνεταιρισμοί είναι ανεξάρτητοι από το κράτος, τα κόμματα και άλλους φορείς όσον αφορά τη διοίκηση και τη λειτουργία τους. Με βάση αυτά, η αυτονομία και η ανεξαρτησία των συνεταιρισμών σε σχέση με τη διοίκησή τους, αναφέρεται στο γεγονός ότι τα μέλη του διοικητικού συλλόγου ενός συνεταιρισμού εκλέγονται αποκλειστικά από τα μέλη του ίδιου, δε διορίζονται από κανέναν εξωτερικό κρατικό ή άλλο φορέα. Ακόμη, σε ό,τι αφορά τη λειτουργία του συνεταιρισμού, το είδος και το μέγεθος των δραστηριοτήτων καθορίζεται από το διοικητικό του συμβούλιο, δίχως καμία εξωτερική παρέμβαση. Ένας άλλος άξονας έχει να κάνει με τον έλεγχο του συνεταιρισμού. Η νομιμότητα των ενεργειών του συνεταιρισμού γίνεται αυτόνομα από τη γενική συνέλευση ή άλλο συνεταιριστικό ή μη μηχανισμό (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

1.3.5. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

«Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και κατάρτιση για τα μέλη τους, τους εκλεγμένους αντιπροσώπους, τα διευθυντικά στελέχη και τους εργαζομένους, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών τους. Πληροφορούν το ευρύ κοινό, ιδιαίτερα τους νέους και τους διαμορφωτές της κοινής γνώμης, σχετικά με τη φύση και τα οφέλη της συνεργασίας».

Η συνεταιριστική κίνηση έχει μία μακροχρόνια δέσμευση προς την εκπαίδευση. Οι πρωτεργάτες συνεταιριστές ζούσαν σε κοινωνίες όπου η εκπαίδευση αποτελούσε προνόμιο. Η αξία της εκπαίδευσης, βέβαια, αναγνωρίστηκε ήδη από τότε, για τη συμβολή της στην βελτίωση της ποιότητας ζωής. Γι' αυτό το λόγο, οι πρωτοπόροι συνεταιριστές αναγνώρισαν την ευθύνη που τους βαραίνει ώστε να εκπαιδεύσουν τα μέλη του συνεταιρισμού και τις οικογένειές τους διαθέτοντας μέρος των εμπορικών πλεονασμάτων του συνεταιρισμού τους στην εκπαίδευση (International CooperativeAlliance, 2015).

Η αρχή της εκπαίδευσης επαναπροσδιορίζεται συνεχώς ώστε να συμβαδίζει με τις ιδιαίτερες ανάγκες της κάθε εποχής. Παράλληλα, κατέχει ουσιαστικής σημασίας ρόλο στην ανάπτυξη και διάδοση του συνεταιριστικού κινήματος, καθώς και με την αποδοτική λειτουργία των συνεταιρισμών. Ως κύριο στόχο έχει τη μετάδοση γνώσεων που θα συμβάλουν στην καλύτερη κατάρτιση των μελών τους με σκοπό να

είναι σε θέση να λαμβάνουν τις πιο συμφέρουσες αποφάσεις για την ανάπτυξη και την καλύτερη δυνατή λειτουργία των συνεταιρισμών (Καμενίδης, 2016).

Τα διευθυντικά και υπόλοιπα στελέχη αποκτούν συνεταιριστική εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση, με στόχο την παραγωγικότερη και αποδοτικότερη διοίκηση και λειτουργία του συνεταιρισμού. Τα μέλη των συνεταιρισμών αποκτούν στοιχειώδη συνεταιριστική εκπαίδευση, για να παίρνουν σωστότερες αποφάσεις προς όφελος των συνεταιρισμών και των ιδίων. Τέλος, το κοινό μπορεί να αποκτήσει επαρκή και κατάλληλη πληροφόρηση για τα πλεονεκτήματα των συνεταιρισμών. Τέτοιου είδους πληροφόρηση και ενημέρωση είναι θεμελιώδης για την προώθηση της συνεταιριστικής ιδέας και, συνεπώς, απαραίτητη για την επιβίωση των συνεταιρισμών, μιας και καθιστά την απόφαση συμμετοχής σε έναν συνεταιρισμό πιο εύκολη διαδικασία (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

Η συνεταιριστική εκπαίδευση περιστρέφεται γύρω από κάποιους βασικούς άξονες, όπως οι συνεταιριστικές αρχές, η συνεταιριστική νομοθεσία, η οργάνωση και διοίκηση των συνεταιρισμών, οι ωφέλειες των συνεταιρισμών, οι αδυναμίες των συνεταιρισμών, η συνεταιριστική ανάπτυξη, οι βασικές οικονομικές έννοιες, τα στοιχεία μάρκετινγκ τροφίμων και άλλων προϊόντων, ο ποιοτικός προσδιορισμός προϊόντων, η υγιεινή διατροφή (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

1.3.6. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

«Οι συνεταιρισμοί εξυπηρετούν τα μέλη τους περισσότερο αποτελεσματικά και ισχυροποιούν τη συνεταιριστική κίνηση συνεργαζόμενοι μεταξύ τους μέσω τοπικών, εθνικών, περιφερειακών και διεθνών δομών».

Η αρχή της συνεργασίας μεταξύ συνεταιρισμών είναι η έκφραση της συνεταιριστικής αξίας της αλληλεγγύης. Αυτή η αρχή είναι που διαφοροποιεί τους συνεταιρισμούς από τις επιχειρήσεις και δίνει δύο διαστάσεις της φύσης των συνεταιρισμών. Η πρώτη διάσταση είναι ότι είναι οικονομικοί φορείς, που ασκούν συναλλαγές αγαθών και υπηρεσιών. Η δεύτερη είναι ότι αποτελούν κοινωνικές οντότητες των μελών που σχετίζονται θετικά με άλλους συνεταιρισμούς με τον τρόπο που ασκούν τις δραστηριότητές τους. Με τη ένταξη σε έναν συνεταιρισμό, τα μέλη δεν συμβάλλουν μόνο στην οικοδόμηση του συνεταιρισμού τους αλλά στην ευρύτερη συνεταιριστική κίνηση. Συνεργάζονται με άλλους συνεταιρισμούς για τη δημιουργία

πλούτου για τους πολλούς, όχι προσωπικού πλούτου για λίγους, μέσω αχαλίνωτου ανταγωνισμού στην αγορά. Τα μέλη δεν ωφελούνται μόνο από τις ενέργειες του δικού τους συνεταιρισμού αλλά και από τις επιπτώσεις της συνεταιριστικής διασύνδεσης και το εμπόριο με άλλους συνεταιρισμούς(International CooperativeAlliance, 2015).

Η συγκεκριμένη αρχή θεωρείται σημαντική για την επιτυχία και επιβεβαίωση των συνεταιρισμών. Η συνεταιριστική συνεργασία μπορεί να πάρει τη μορφή διασυνεταιριστικής συνεργασίας, διατοπικής συνεργασίας, ή και συνδυασμός των δύο. Πιο συγκεκριμένα, η διασυνεταιριστική συνεργασία αναφέρεται σε συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών διαφορετικού σκοπού ή δραστηριότητας που βρίσκονται σε μία περιοχή, ενώ η διατοπική συνεργασία αναφέρεται σε συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών ίδιου σκοπού που βρίσκονται σε διαφορετικές περιοχές. Στο συνδυασμό των δύο ειδών μπορεί να υπάρχει συνεργασία μεταξύ διαφορετικών συνεταιρισμών που βρίσκονται σε διαφορετικές περιοχές (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

1.3.7. ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

«Οι συνεταιρισμοί εργάζονται για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους μέσω πολιτικών που εγκρίνονται από τα μέλη τους».

Αυτή η αρχή, η οποία διατυπώθηκε για πρώτη φορά από τη Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία στο Μάντσεστερ το 1995, συνδυάζει στοιχεία από τις συνεταιριστικές αξίες της «αυτοβοήθειας και αυτεθύνης» καθώς και τις «ηθικές αξίες της τιμιότητας, της ελευθερίας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της μέριμνας για τους άλλους». Ως βιώσιμη ανάπτυξη ορίζεται η ανάπτυξη η οποία μέσω των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών φελοών που δημιουργεί, βελτιώνει το βιοτικό επίπεδο των σημερινών και των μελλοντικών γενεών, συμβάλει στην ειρηνική συνύπαρξη, την κοινωνική συνοχή, την κοινωνική δικαιοσύνη και την κοινωνική πρόοδο, και το κάνει με τρόπο που προστατεύει και δεν υποβαθμίζει το φυσικό περιβάλλον(International CooperativeAlliance, 2015).

Βασικοί στόχοι αυτής της αρχής είναι η βελτίωση της κοινωνικής κατάστασης των μελών του συνεταιρισμού, της ποιότητας ζωής των μελών του κοινού, οι οποίοι

είναι ταυτόχρονα και μέλη της κοινότητας, και κατ' επέκταση η ανάπτυξη της κοινότητας μέσα στην οποία δραστηριοποιείται ο συνεταιρισμός, διότι εφόσον αναπτύσσεται η κοινότητα, μπορεί να αναπτυχθεί και ο συνεταιρισμός. Προκειμένου να το πετύχουν αυτό οι συνεταιρισμοί δραστηριοποιούνται με στόχο την επίλυση σύγχρονων προβλημάτων σε διαφορετικά πεδία. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν η διατήρηση και προστασία του φυσικού ή αστικού περιβάλλοντος της κοινότητας, η αειφορική διαχείριση της αγροτικής παραγωγής, ο σεβασμός του κοινωνικού περιβάλλοντος της κοινότητας, με προγράμματα επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων, η απασχόληση των μελών της κοινότητας, με τη δημιουργία παραγωγικών μονάδων. Παλαιότερα οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είχαν διακριθεί με επιτυχία και στον τομέα της εκπαίδευσης παρέχοντας σημαντικό αριθμό υποτροφιών σε παιδιά φτωχών οικογενειών –μελών του συνεταιρισμού (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

1.4. ΙΔΡΥΣΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ένας αγροτικός συνεταιρισμός αποτελείται από την αυτόνομη ένωση προσώπων, η οποία συγκροτείται εθελοντικά και επιδιώκει με την αμοιβαία βοήθεια και την αλληλεγγύη των μελών της, τη συλλογική, οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη και προαγωγή τους, μέσω μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης (Παπαγεωργίου & Πατρώνης, 2003).

Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η οργανωμένη απάντηση σε ένα συγκεκριμένο πρόβλημα ή μια ευκαιρία. Μια οικονομική ανάγκη και μερικοί πρωτοπόροι έχουν μια οικονομική ανάγκη ή επιθυμία για μια υπηρεσία που πιστεύουν ότι θα μπορούσε να προσφερθεί μέσω ενός συνεταιρισμού. Έτσι, η ιδέα δημιουργίας του συνεταιρισμού ξεκινάει από μια μικρή ομάδα που αναγνωρίζει ή εντοπίζει μια ανάγκη. Βασικός συντελεστής επιτυχίας του όλου εγχειρήματος είναι το ανθρώπινο δυναμικό και ιδιαίτερα η ιδρυτική ομάδα που θα αναλάβει τη δημιουργία του συνεταιρισμού. Η γνώση και η δέσμευση των μελών της αρχικής ιδρυτικής ομάδας στις αρχές και αξίες λειτουργίας των συνεταιρισμών θεωρείται σημαντικός παράγοντας για την επιτυχή έκβαση του εγχειρήματος (Καμενίδης, 2016).

Επόμενο απαραίτητο βήμα για την ίδρυση ενός αγροτικού συνεταιρισμού είναι η διεξαγωγή μίας διερευνητικής συνάντησης με τα πιθανά μελλοντικά μέλη του. Σε

περίπτωση που η ομάδα αποφασίσει την ίδρυση του συνεταιρισμού είναι απαραίτητο στη συνέχεια να δημιουργηθεί μία συντονιστική επιτροπή ώστε να εποπτεύει το εγχείρημα. Η συντονιστική επιτροπή, με τη βοήθεια ενός ή περισσότερων συμβούλων, καθορίζει αν ο συνεταιρισμός είναι εφικτός. Η βοήθεια από ειδικούς στο δίκαιο, τη λογιστική, τα χρηματοοικονομικά, την οικονομία, τη διοίκηση παραγωγής είναι ζωτικής σημασίας σ' αυτή τη φάση ανάλυσης (Ortmann&King, 2007). Η συντονιστική επιτροπή είναι αυτή που θα προχωρήσει σε έρευνα υποψήφιων μελών για τον καθορισμό της χρήσης του συνεταιρισμού καθώς και σε έρευνα αγοράς και σε επόμενο χρόνο έρευνα σκοπιμότητας, όπου μπορεί να αξιοποιήσει τη βοήθεια ειδικών. Στη συνέχεια, έχοντας ολοκληρώσει τα παραπάνω βήματα, η συντονιστική επιτροπή αναθέτει την εκπόνηση ενός επιχειρηματικού σχεδίου βασισμένο στις ανάγκες του συνεταιρισμού. Το επιχειρηματικό σχέδιο θα αποτελέσει τον εγχειρίδιο οργάνωσης και λειτουργίας του νέου συνεταιρισμού (Παπαγεωργίου, 2015).

Μετά την ολοκλήρωση του επιχειρηματικού σχεδίου ο αγροτικός συνεταιρισμός μπορεί να γίνει πραγματικότητα. Σε αυτό το τελικό στάδιο ετοιμάζεται το καταστατικό για την ίδρυση και λειτουργία του συνεταιρισμού και προγραμματίζεται η πρώτη γενική συνέλευση. Το καταστατικό και οι εσωτερικοί κανονισμοί συνήθως περιγράφουν τις απαιτήσεις των μελών και τα δικαιώματά τους, τους καταλόγους και τις ευθύνες τους, τις διαδικασίες για την είσοδο και έξοδο των μελών, πώς να συγκαλούν και να διεξάγουν τις γενικές συναντήσεις, τις μεθόδους της ψηφοφορίας, πώς εκλέγονται οι διευθυντές και τα στελέχη, τον αριθμό και τα καθήκοντά τους, τη θητεία και την αποζημίωσή τους, τον χρόνο και τον τόπο των συνεδριάσεων, τις ημερομηνίες της χρήσης, την προϋπόθεση για τη διεξαγωγή επιχειρήσεων σε συνεταιριστική βάση, πώς θα διανεμηθούν τα πλεονάσματα. Το καταστατικό αποτελεί το κύριο νομικό έγγραφο του συνεταιρισμού, και λειτουργεί ως ένας εσωτερικός κανονισμός για επιμέρους θέματα που δεν εμπεριέχονται στη νομοθεσία, αλλά είναι απαραίτητο να καθοριστούν για τη λειτουργία του συνεταιρισμού (VanNiekerk, 1988).

Η συντονιστική επιτροπή θα πρέπει, τέλος, να εξοικειωθεί με τη συνεταιριστική νομοθεσία καθώς και με τις ιδιαίτερες νομικές πτυχές που ισχύουν για τους συνεταιρισμούς. Προκειμένου να καταστεί αυτό εφικτό, πιθανόν να χρειαστεί να χρησιμοποιηθεί ένας νομικός σύμβουλος με εμπειρία στη συνεταιριστική νομοθεσία (Μελέτης & Τσουραμάνης, 2004).

1.5. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Ο τελευταίος νόμος για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς στην Ελλάδα, ο οποίος διέπει τη λειτουργία τους είναι ο Ν. 4384/2016, ο οποίος δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 78/Α/26-4-2016, με τίτλο «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις». Ο νόμος επιχειρεί να εξορθολογήσει το τοπίο των αγροτικών συνεταιρισμών.

Βασικό σημείο του νόμου είναι ο ορισμός του συνεταιρισμού. Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 1, «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί θεωρούνται και οι αλιευτικοί, κτηνοτροφικοί, πτηνοτροφικοί, μελισσοκομικοί, σηροτροφικοί, αγροτουριστικοί, αγροβιοτεχνικοί, οικοτεχνικοί και άλλοι συνεταιρισμοί οποιουδήποτε κλάδου ή δραστηριότητας της αγροτικής οικονομίας». Στους αγροτικούς συνεταιρισμούς δε συγκαταλέγονται οι δασικοί.

Ένα ακόμη καίριο σημείο του, σχετικά με τη σύσταση αγροτικού συνεταιρισμού είναι ότι απαιτείται η σύνταξη καταστατικού και η υπογραφή του από 20 τουλάχιστον φυσικά πρόσωπα.

Όσον αφορά την επωνυμία του ΑΣ είναι υποχρεωτική η δήλωση του κυρίου σκοπού ή αντικειμένου δραστηριότητας και της έδρας του. Στην επωνυμία μπορεί να περιλαμβάνεται και διακριτικός τίτλος.

Η νομοθεσία καθορίζει σε μεγάλο μέρος τη λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών θέτοντας βασικούς κανόνες για την ομαλή λειτουργία και διοίκησή του, για το τι είναι απαραίτητο να περιλαμβάνει το καταστατικό, ορίζει ακόμα τον τρόπο εισόδου και εξόδου των μελών, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, τα όργανα διοίκησης, τις αρμοδιότητες και τη σύγκληση της γενικής συνέλευσης, τη συνεταιριστική μερίδα και τις ευθύνες των μελών, την οικονομική διαχείρισή του, τη συγχώνευση, την πτώχευση, τη λύση και την εκκαθάρισή του.

Επιπλέον, θεσπίζεται ο έλεγχος των συνεταιρισμών σε 3 επίπεδα, σε επίπεδο λειτουργίας του συνεταιρισμού με τη δημιουργία του Εποπτικού Συμβουλίου στα όργανα διοίκησης, σε επίπεδο τακτικού και έκτακτου διαχειριστικού, λογιστικού και οικονομικού ελέγχου των ετησίων χρηματοοικονομικών καταστάσεων των αγροτικών συνεταιρισμών από διορισμένους ελεγκτές και σε επίπεδο κρατικής εποπτείας με τη δημιουργία του Εθνικού Μητρώου ΑΣ και άλλων Συλλογικών φορέων και της

Αρμόδιας Ελεγκτικής αρχής στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και με τη δημιουργία του Κλάδου Επιθεωρητών στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Τέλος, δύο σημεία τα οποία οριοθετεί ο τελευταίος νόμος, τα οποία δεν συμπεριλαμβάνονταν σε προηγούμενες διατάξεις και αξίζει να αναφερθούν. Ο νόμος 4384/2016 θεσπίζει τη δημιουργία θεσμικού πλαισίου για την αποφυγή φαινομένων κατάχρησης εξουσίας από μέλη του συνεταιρισμού ή του διοικητικού του συμβουλίου, ενώ, επίσης, θεσπίζει μία σειρά από ποινικές διατάξεις για συγκεκριμένα παραπτώματα (Βουρουτζής, 2016).

1.6. ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί δεν έχουν την ίδια δομή σε όλον τον κόσμο και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι συνεταιρισμοί αποτελούν ένα σύνθετο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό φαινόμενο με διαφορετικές επιρροές και εξέλιξη για την κάθε χώρα (Ηρακλέους, 2007). Ένας αγροτικός συνεταιρισμός αποτελεί μία ιδιαίτερη οικονομική οργάνωση που διοικείται από συγκεκριμένα όργανα προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του συνεταιρισμού. Η δομή, η οργάνωση και η λειτουργία αυτών των ιδιαίτερων οργανώσεων βασίζεται στη λειτουργία της Γενικής Συνέλευσης, του Διοικητικού Συμβουλίου, του Εποπτικού Συμβουλίου, καθώς και των επιμέρους τμημάτων (Κορρές, 1999).

ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Γενική Συνέλευση

Πιο συγκεκριμένα, η Γενική Συνέλευση αποτελεί το ανώτατο όργανο των συνεταιρισμών, διότι μέσω αυτής λαμβάνονται αποφάσεις για τη γενική πολιτική που θα ακολουθήσει ο εκάστοτε συνεταιρισμός. Σε αυτή παίρνουν μέρος όλα τα μέλη και καθένα από αυτά δικαιούται μία ψήφο. Οι αρμοδιότητες της Γενικής Συνέλευσης καθορίζονται από τη σχετική νομοθεσία και το καταστατικό κάθε συνεταιρισμού. Η ψήφιση και η τροποποίηση του καταστατικού, η συγχώνευση ή διάλυση του συνεταιρισμού, η έγκριση του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης. Η

έγκριση διάθεσης των πλεονασμάτων διαχείρισης, η εκλογή ή ανάκληση του Διοικητικού και του Εποπτικού Συμβουλίου, όπως επίσης, και των εκπροσώπων του συνεταιρισμού σε άλλες οργανώσεις είναι κάποιες από τις βασικότερες αρμοδιότητες της Γενικής Συνέλευσης. Αυτή συγκαλείται από το Διοικητικό Συμβούλιο τακτικά μία φορά το χρόνο, είτε όταν παρίσταται κάποια ανάγκη. Οι αποφάσεις της λαμβάνονται κατά πλειοψηφία (Παπαγεωργίου, 2015).

Διοικητικό Συμβούλιο

Το Διοικητικό Συμβούλιο αποτελείται από λίγα μέλη, τα οποία εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου συμπεριλαμβάνεται και κάποιος εκπρόσωπος των εργαζομένων. Αυτό που το χαρακτηρίζει είναι η ευελιξία του να συνέρχεται ανά πάσα στιγμή, ώστε να λαμβάνει αποφάσεις και να εποπτεύει την οικονομική πορεία του συνεταιρισμού, χαρακτηριστικό που το διακρίνει από τη Γενική Συνέλευση, η σύγκλιση της οποίας είναι δυσκολότερη λόγω του μεγάλου αριθμού των μελών της (Carr, Kariyawasam, & Casil, 2008).

Εποπτικό Συμβούλιο

Το Εποπτικό Συμβούλιο είναι το όργανο που παρακολουθεί και κρίνει τη δραστηριότητα του Διοικητικού Συμβουλίου και στη συνέχεια ενημερώνει τη Γενική Συνέλευση για τον έλεγχο της δραστηριότητας του συνεταιρισμού και της οικονομικής διαχείρισης. Ο έλεγχος αυτός που πραγματοποιεί το συγκεκριμένο στοχεύει στη διαπίστωση του βαθμού τήρησης των προβλεπόμενων κανόνων. Πρόκειται για κανόνες που βασίζονται στο συνεταιριστικό νόμο, στο καταστατικό και στον κανονισμό του συνεταιρισμού (Κοντογεωργός & Σεγάκη, 2015).

Όσον αφορά τα επιμέρους τμήματα στα οποία βασίζεται η δομή, η οργάνωση και η λειτουργία των συνεταιριστικών οργανώσεων, αυτά είναι ανάλογα του μεγέθους της συνεταιριστικής οργάνωσης και του κύκλου εργασιών της. Το όριο δικαιοδοσίας και το περιεχόμενο κάθε τμήματος, καθώς και οι αρμοδιότητες των υπαλλήλων είναι αυστηρά καθορισμένα. Τα τμήματα που συναντώνται στους περισσότερους συνεταιρισμούς είναι η Γενική Διεύθυνση, η Οικονομική Υπηρεσία – Λογιστήριο, το Τεχνικό Τμήμα, το Τμήμα Προμηθειών, το Τμήμα Παραγωγής, το Τμήμα Μάρκετινγκ, το Τμήμα Προσωπικού, η Γραμματεία και ο Νομικός Σύμβουλος (Κορρές, 1999).

Συστήματα Διοίκησης

Η διοίκηση των συνεταιρισμών προσιδιάζει στη διοικητική δομή που έχουν οι επιχειρήσεις. Η κύρια διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι οι ιδιοκτήτες του συνεταιρισμού αποτελούν ταυτόχρονα και τα πρόσωπα που απολαμβάνουν τις υπηρεσίες του. Ως εκ τούτου, το μεγαλύτερο ποσοστό των πελατών ενός συνεταιρισμού είναι τα ίδια του τα μέλη (Παπαγεωργίου, 2015). Τα τρία επίπεδα διοίκησης ενός συνεταιρισμού είναι η Γενική Συνέλευση, το Διοικητικό Συμβούλιο και ο Γενικός Διευθυντής. Ασφαλώς, όσο πιο σαφείς και καθορισμένες είναι οι αρμοδιότητες κάθε οργάνου, τόσο αποτελεσματικότερη καθίσταται η λειτουργία του συνεταιρισμού. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι μεγίστης σημασίας οι ισότιμες σχέσεις μεταξύ των μελών και οι προκαθορισμένες αρμοδιότητες (Κοντογεωργός & Σεργάκη, 2015).

Τα βασικά συστήματα διοίκησης των συνεργατικών επιχειρήσεων, τα οποία χρησιμοποιούνται και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι το δυαδικό σύστημα διοίκησης και το μονιστικό σύστημα διοίκησης. Η κάθε χώρα εφαρμόζει το ένα από τα δύο συστήματα είτε αυτούσιο είτε με ορισμένες διαφοροποιήσεις, οι οποίες προσαρμόζουν το σύστημα στα δεδομένα και τις ανάγκες της χώρας (Ηρακλέους, 2007).

Σύμφωνα με το δυαδικό σύστημα, τα βασικά όργανα διοίκησης είναι η Γενική Συνέλευση των μελών, το Εποπτικό Όργανο και ο Γενικός Διευθυντής. Τα μέλη του εποπτικού οργάνου ορίζονται και ανακαλούνται από τη γενική συνέλευση. Το εποπτικό όργανο ελέγχει τη διοίκηση, που ασκεί ο Γενικός Διευθυντής. Δεν μπορεί να ασκήσει το ίδιο διοικητική εξουσία στον συνεταιρισμό ούτε μπορεί να την εκπροσωπεί έναντι τρίτων. Εκπροσωπεί στην ουσία τον συνεταιρισμό έναντι του διευθυντικού οργάνου –γενικού διευθυντή. Το εποπτικό όργανο εκλέγει μεταξύ των μελών του πρόεδρο, ο οποίος έχει την αρμοδιότητα να συγκαλεί το όργανο και να διευθύνει τις εργασίες του. Ο αριθμός των μελών του εποπτικού οργάνου και οι κανόνες καθορισμού του ορίζονται από το θεσμικό πλαίσιο που ισχύει σε κάθε χώρα. Το διευθυντικό όργανο, τώρα, απαρτίζεται από ένα ή περισσότερα άτομα, σύμφωνα με το ισχύον εθνικό θεσμικό πλαίσιο. Τα μέλη του διευθυντικού οργάνου διορίζονται και ανακαλούνται είτε από το εποπτικό όργανο είτε από τη Γενική Συνέλευση. Το διευθυντικό όργανο ασκεί τη διοίκηση του συνεταιρισμού και την εκπροσωπεί έναντι τρίτων και ενώπιον των δικαστηρίων. Σε περίπτωση που το

διευθυντικό όργανο αποτελείται από περισσότερα του ενός άτομα, εκλέγει μεταξύ των μελών του πρόεδρο, σύμφωνα με τις διατάξεις του θεσμικού πλαισίου. Ο πρόεδρος συγκαλεί τις συνεδριάσεις του διευθυντικού οργάνου και διευθύνει τις εργασίες του (Κοντογεωργός & Σεργάκη, 2015).

Σύμφωνα με το μονιστικό σύστημα, τα όργανα διοίκησης ενός συνεταιρισμού είναι η Γενική Συνέλευση των μελών και ένα διοικητικό όργανο (Διοικητικό Συμβούλιο). Το διοικητικό συμβούλιο ορίζεται και ανακαλείται από τη γενική συνέλευση. Έχει την αρμοδιότητα να ασκεί τη διοίκηση της συνεταιριστικής επιχείρησης και να την εκπροσωπεί έναντι των τρίτων και ενώπιον των δικαστηρίων. Ο αριθμός των μελών του, οι κανόνες επιλογής τους και ο τρόπος λειτουργίας του σώματος ρυθμίζονται από το νομικό πλαίσιο και το καταστατικό του εκάστοτε αγροτικού συνεταιρισμού. Το διοικητικό όργανο εκλέγει μεταξύ των μελών του πρόεδρο, ο οποίος έχει την εξουσία να συγκαλεί τις συνεδριάσεις του οργάνου και να διευθύνει τις εργασίες τους (Carr, Kariyawasam, & Casil, 2008).

Ανεξάρτητα από το σύστημα διοικητικής οργάνωσης που επιλέγει ο κάθε συνεταιρισμός, θα πρέπει να ορίζονται στο καταστατικό της οι κατηγορίες των πράξεων για τις οποίες απαιτείται, στο μεν δυαδικό σύστημα, ρητή απόφαση είτε του εποπτικού οργάνου ή έγκριση της γενικής συνέλευσης, στο δε μονιστικό σύστημα, ρητή απόφαση είτε του διοικητικού οργάνου ή έγκριση της γενικής συνέλευσης (Ηρακλέους, 2007).

1.7. ΣΧΕΣΗ ΜΕΛΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Η πορεία που θα ακολουθήσει ένας συνεταιρισμός σε βάθος χρόνου, καθώς και η εξέλιξή του βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στα μέλη τους και τις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα σε αυτά (Παπαγεωργίου, 2015).

Καίριο ρόλο στη θετική αντιμετώπιση του συνεταιρισμού και τις καλές σχέσεις μεταξύ των μελών του διαδραματίζει η συνεταιριστική αγωγή. Πρόκειται για την πεποίθηση των μελών αναφορικά με το μακροχρόνιο όφελος που αποτιμούν ότι μπορεί να έχουν από τη συμμετοχή τους στο συνεταιρισμό. Η συγκεκριμένη πεποίθηση περί της αποτελεσματικότητας της συνεταιριστικής δράσης, μάλιστα, αποτελεί το βασικό συστατικό για το συνεργατισμό. Ακόμη, η συνεταιριστική αγωγή

είναι αυτή που ένωσε τα μέλη του συνεταιρισμού και τα ώθησε στη δημιουργία του εξ αρχής (Καμενίδης, 2016).

Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει τις σχέσεις μεταξύ των μελών ενός συνεταιρισμού είναι ο βαθμός εξάρτησης των οικονομικών συμφερόντων των μελών από την ίδια την οργάνωση. Όπως είναι λογικό, όσο περισσότερους τομείς των αναγκών των μελών εξυπηρετεί η συνεταιριστική οργάνωση και όσο περισσότερο επηρεάζεται η καλή οικονομική κατάσταση των μελών από την καλή οικονομική κατάσταση του συνεταιρισμού, τόσο μεγαλύτερο θα είναι και το ενδιαφέρον τους για την πορεία της οργάνωσης (Δαουτόπουλος, 2006).

Τέλος, ένας παράγοντας που φαίνεται, επίσης, να επηρεάζει τις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στα μέλη ενός συνεταιρισμού αποτελεί ο βαθμός επιθετικότητας των ανταγωνιστών. Ο ανταγωνισμός είναι δυνατό να συντελέσει στην εξέλιξη και ανάπτυξη ενός συνεταιρισμού, καθώς μέσω του θεμιτού ανταγωνισμού κάθε συνεταιρισμός καλείται να βελτιώσει την αποτελεσματικότητά του ώστε να φτάσει ή και να ξεπεράσει τους ανταγωνιστές του. Ο έντονος ανταγωνισμός μπορεί να έχει αντίθετα αποτελέσματα στις σχέσεις των μελών ενός συνεταιρισμού, καθώς τα μέλη μπορεί είτε να συσπειρωθούν και να ενισχύσουν τους δεσμούς τους, είτε να αποδιοργανωθούν και οι μεταξύ τους δεσμοί να αρχίσουν να φθίνουν λόγω της υπερβολικής πίεσης (Δαουτόπουλος, 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1. Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

Η δομή της ελληνικής αγροτικής συνεταιριστικής κίνησης περιλαμβάνει αρχικά τους πρωτοβάθμιους αγροτικούς συνεταιρισμούς οι οποίοι συνεργάζονται μεταξύ τους σε ευρύτερο γεωγραφικό επίπεδο και ενώνονται σχηματίζοντας Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών. Ακολουθούν οι δευτεροβάθμιες ενώσεις γεωργικών συνεταιρισμών οι οποίες συνεργάζονται για να σχηματίσουν τριτοβάθμιες Κεντρικές Ενώσεις και τέλος οι Συνεταιριστικές Εταιρίες. Η εν λόγω δομή αναλύεται εκτενέστερα στα ακόλουθα υποκεφάλαια.

2.1.1. ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ (ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ) ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί δημιουργούνται στον τόπο απασχόλησης και κατοικίας των αγροτών. Τα μέλη τους είναι φυσικά πρόσωπα, κοινωφελή ιδρύματα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και νομικά πρόσωπα που ασκούν γεωργική δραστηριότητα. Στις δραστηριότητες των πρωτοβάθμιων αγροτικών συνεταιρισμών συγκαταλέγονται η προμήθεια γεωργικών εφοδίων, η λειτουργία μεταποιητικών εγκαταστάσεων, η εμπορία γεωργικών προϊόντων, η αγροτική πίστη και η αποθήκευση (Κλήμης, 1985). Οι δραστηριότητες αυτές συνήθως οριοθετούνται γεωγραφικά σε έναν δήμο ή μία κοινότητα, χωρίς βέβαια, να αποκλείεται η επέκτασή τους σε μεγαλύτερη γεωγραφική εμβέλεια. Ακόμη, η δραστηριοποίηση ενός συνεταιρισμού σε έναν δήμο ή μία γεωγραφική περιοχή δεν αποκλείει την ταυτόχρονη ύπαρξη και δραστηριοποίηση και άλλων συνεταιρισμών. Οι πρωτοβάθμιοι αγροτικοί συνεταιρισμοί διακρίνονται σε συνεταιρισμούς πολλαπλού σκοπού, πωλήσεων, παραγωγής και επεξεργασίας, καθώς και σε συνεταιρισμούς διαφόρων σκοπών (Καμενίδης, 2016).

Η αποτελεσματικότητα των πρωτοβάθμιων αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων θα κριθεί από το βαθμό ανταπόκρισης των μελών τους στις υποχρεώσεις τους και το βαθμό λειτουργίας των οργάνων τους, όπως της Γενικής Συνέλευσης και του Διοικητικού Συμβουλίου. Η μαζική και ενεργητική συμμετοχή όλων των μελών σε όλες τις διαδικασίες, θα συμβάλει αποφασιστικά στην αναβάθμιση τους και των οργάνων τους, θα συμβάλει παραπέρα στον αρτιότερο προγραμματισμό ανάπτυξης των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων αλλά και θα συμβάλει ουσιαστικά στην ανάδειξη νέων και ικανών στελεχών (Λάμπος, 1999).

2.1.2.ΕΝΩΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΕΣ

Οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί συνεργάζονται μεταξύ τους σε ευρύτερο γεωγραφικό επίπεδο και ενώνονται σχηματίζοντας Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών. Ο λόγος σύστασης αυτών των ενώσεων έγκειται στην επιθυμία ανάληψης ευρύτερων δραστηριοτήτων και τη βελτίωσης της συνεταιριστικής κίνησης. Οι εν λόγω ενώσεις θεωρούνται ως η σπονδυλική στήλη της συνεταιριστικής κίνησης, διότι χάρη στο μέγεθός τους έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τις αγορές γεωργικών προϊόντων, να προσφέρουν μεγαλύτερο αριθμό και ποικιλία γεωργικών εφοδίων και υπηρεσιών, ενώ, παράλληλα, είναι σε θέση να αναλαμβάνουν ρόλους εφαρμογής μέτρων του κράτους ή της ευρωπαϊκής ένωσης (Λάμπος, 1999).

2.1.3. ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ

Οι δευτεροβάθμιες ενώσεις γεωργικών συνεταιρισμών συνεργάζονται φια να σχηματίσουν τριτοβάθμιες Κεντρικές Ενώσεις, οι οποίες βρίσκονται στο τρίτο σκαλοπάτι της συνεταιριστικής ιεραρχίας. Η ανάγκη συντονισμού των δραστηριοτήτων και οι αυξημένες απαιτήσεις εμπορίας και μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων οδήγησαν στο σχηματισμό των συγκεκριμένων ενώσεων. (Κλήμης, 1985). Πέρα από τις δευτεροβάθμιες ενώσεις, μέλη των τριτοβάθμιων

αυτών ενώσεων μπορούν να γίνουν και πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί οι οποίοι δε συμμετέχουν σε κάποια δευτεροβάθμια ένωση (Δασκάλου, 1992).

2.1.4 ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ

Οι Συνεταιριστικές Εταιρίες είναι στην ουσία εταιρίες, το 51% του κεφαλαίου των οποίων ανήκει σε συνεταιριστικές οργανώσεις. Λειτουργούν σύμφωνα με τη νομοθεσία που έχει θεσπιστεί για τις Ανώνυμες Εταιρίες και τις Εταιρίες Περιορισμένης Ευθύνης. Οι λόγοι που οδηγούν στη σύσταση συνεταιριστικών εταιριών βρίσκονται στη σταθερότητα της νομοθεσίας για τις Α.Ε. και Ε.Π.Ε., στην επιδίωξη συνεργασίας των συνεταιρισμών με μη κερδοσκοπικούς φορείς, στον περιορισμό των επιχειρηματικών κινδύνων, στους περιορισμούς που υφίστανται εις βάρος των συνεταιριστικών οργανώσεων, στην επιδίωξη επιχειρηματικής ευελιξίας καθώς και στο ευρύτερο πλαίσιο των περιορισμών που θέτει στους συνεταιρισμούς η ελληνική νομοθεσία (Παπαγεωργίου, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ

Η έννοια του συνεργατισμού δηλώνει την άμεση ή έμμεση συνεργασία πολλών ατόμων, με κοινό στόχο μέσα από τη χρήση κοινών δομών, η οποία εμφανίζεται στις ανθρώπινες κοινωνίες ήδη από την πρωτόγονη μορφή τους. Μονάδα πραγμάτωσης του συνεργατισμού αποτελεί ο συνεταιρισμός, η συνεταιριστική επιχείρηση (Χριστοδούλου, 1987). Αναφορές για άτυπες μορφές συνεργασίας εμφανίστηκαν από νωρίς στην ιστορία της ανθρωπότητας, ωστόσο, οι πρώτες καταγεγραμμένες δομημένες μορφές συνεργασίας παρουσιάστηκαν στην αρχαία Βαβυλώνα και την αρχαία Αίγυπτο όπου παρουσιάστηκαν συνεταιρισμοί ενοικίασης χωραφιών, στην αρχαία Αρμενία με τα συνεταιριστικά γαλακτοκομεία, στην αρχαία Κίνα, την αρχαία Ινδία και την αρχαία Ελλάδα όπου εμφανίστηκαν συνεταιρισμοί ναυτικών καθώς και στην αρχαία Ρώμη, όπου καταγράφηκαν συνεταιρισμοί μεταξύ γεωργών, τεχνιτών, εμπόρων, θρησκευτικών ομάδων (Μαριάδης 2003). Αργότερα, κατά τη Βυζαντινή περίοδο και το Μεσαίωνα μέχρι και την εποχή της Γαλλικής Επανάστασης έκαναν την εμφάνισή τους οι συντεχνίες, οι οποίες εξελίχθηκαν σε κλειστά σωματεία (Κλήμης, 1985).

Στην Ευρώπη οι πρώτοι οργανωμένοι συνεταιρισμοί έκαναν την εμφάνισή τους κατά τη Βιομηχανική Επανάσταση η οποία συνετέλεσε σημαντικά στην ανάπτυξή τους (Δαουτόπουλος, 2006). Ο πρώτος σύγχρονος συνεταιρισμός θεωρείται ο συνεταιρισμός του Ροντσντέιλ, ο οποίος ιδρύθηκε στην ομώνυμη αγγλική πόλη το 1844 από είκοσι οκτώ υφαντουργούς. Χαρακτηριστικό γνώρισμα που διακρίνει το συγκεκριμένο συνεταιρισμό από τους προγενέστερους είναι το γεγονός ότι στηριζόταν αποκλειστικά στην αυτενέργεια των μελών του, χωρίς εξωτερική βοήθεια και αποτέλεσε πρότυπο για τη δημιουργία καταναλωτικών συνεταιρισμών στο εξής (Zeuli & Cropp, 2004).

Στην Ελλάδα το συνεταιριστικό κίνημα δεν ακολούθησε τους ίδιους ρυθμούς ανάπτυξης με την υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά παρουσίασε μία σημαντική καθυστέρηση λόγω της οθωμανικής κυριαρχίας επί ελλαδικού χώρου. Οι πιο χαρακτηριστικές

πρόδρομες μορφές συνεταιρισμών στην Ελλάδα ήταν τα τσελιγκάτα, οι ενώσεις κοπαδιών και οι πατριές (Παπαγεωργίου, 2015).

Ένας ακόμη λόγος καθυστέρησης της εμφάνισης και ανάπτυξης των συνεταιρισμών στην Ελλάδα αποτελεί η εξαιρετικά αργή επίλυση του αγροτικού ζητήματος η οποία διήρκησε σχεδόν έναν αιώνα (Αβδελίδης, 1975). Κατά την περίοδο μετά τη μικρασιατική καταστροφή, το συνεταιριστικό κίνημα γνώρισε μεγάλη άνθηση. Σε αυτό συνετέλεσε η αγροτική μεταρρύθμιση του 1923 – 1937, με την οποία απαλλοτριώθηκαν περίπου 18 εκατομμύρια στρέμματα και διανεμήθηκαν σε περίπου 300.000 ακτήμονες αγρότες (Βενιέρης, 1988). Η διαδικασία διασύνδεσης των συνεταιρισμών μεταξύ τους σε πανελλήνιο επίπεδο ξεκίνησε το 1919. Το 1922 ιδρύθηκε η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών, με τη μορφή σωματείου. Μέχρι το 1926 είχαν ιδρυθεί 4.150 συνεταιρισμοί που εκπροσωπούσαν περίπου 270.000 γεωργούς σε 37 ενώσεις (Αβδελίδης, 1975).

Η περίοδος του μεσοπολέμου μπορεί να χαρακτηριστεί ως περίοδος άνθησης των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα. Η ανάπτυξή τους είναι άμεσα συνδεδεμένη με τις ραγδαίες εξελίξεις και αλλαγές που γνώριζε ο ελληνικός αγροτικός χώρος κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης περιόδου. Χαρακτηριστική ήταν η συστηματική κρατική μέριμνα για τη γεωργία, η οποία είχε ως επακόλουθο τη θεσμοθέτηση των συνεταιρισμών, ως έκφραση της κρατικής βούλησης να δημιουργήσει θεσμούς άσκησης πολιτικής και παρέμβασης στην ύπαιθρο (Πατρώνης & Παπαγεωργίου, 2003).

Κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα οι αγροτικοί συνεταιρισμοί επεκτάθηκαν οικονομικά και γεωγραφικά. Αμέσως μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η αύξηση της γεωργικής παραγωγής συνετέλεσε στην περαιτέρω ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών. Αυτή την περίοδο στην Ελλάδα δραστηριοποιούνταν 6.522 συνεταιρισμοί με περίπου 750.000 μέλη, 100 Ενώσεις Συνεταιρισμών, δύο Κοινοπραξίες Συνεταιριστικών Οργανώσεων, καθώς και η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) (Χριστοδούλου, 1987).

3.1.1. ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Η πρώτη ουσιαστική μορφή συνεταιρισμού στην Ελλάδα εμφανίστηκε την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Η Κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων ιδρύθηκε το 1778 και αποτελεί την πιο γνωστή μορφή συνεργασίας στον ελλαδικό χώρο (Λάμπος, 1999). Λειτούργησε μέχρι και το 1811 και κατά τη διάρκεια ζωής της, η Κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων απέδωσε εξαιρετικά αποτελέσματα και αποτέλεσε τον πρόδρομο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Κίνησης. Ήταν γεωργικός, βιομηχανικός και εμπορικός συνεταιρισμός και αποτελούνταν από περίπου 6.000 μέλη (Δασκάλου, 1992).

Μέχρι τα μισά του 17ου αιώνα, τα Αμπελάκια, μια κοινότητα που βρίσκεται στον νομό Λάρισας και είναι κτισμένη στις πλαγιές του Κισσάβου, ήταν μια κτηνοτροφική και οινοπαραγωγική κοινότητα. Με την αύξηση του πληθυσμού, οι Αμπελακιώτες έστρεψαν την προσοχή τους στην παραγωγή κόκκινων νημάτων και κατά το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα, οι μικρές οικιακές βιοτεχνίες κατασκευής και βαφής νημάτων αποφάσισαν να ενωθούν και να δημιουργήσουν τις λεγόμενες «συντροφίες» με στόχο την αύξηση της παραγωγής, την αντιμετώπιση των οικονομικών δυσκολιών και την επέκταση των εμπορικών δραστηριοτήτων τους στον ευρωπαϊκό χώρο. Στις «συντροφίες», που αρχικά ήταν πέντε και αποτελούσαν ένα είδος ετερόρρυθμων εταιρειών, συμμετείχαν όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της κοινότητας. Το 1778 οι πέντε «συντροφίες» των Αμπελακίων συνενώθηκαν και όλες μαζί αποτέλεσαν την Κοινή Συντροφιά και Αδελφότητα των Αμπελακίων, στην οποία συμμετείχαν και άλλες κοινότητες της κοιλάδας των Τεμπών (Παπαγεωργίου, 2015).

Η Κοινή Συντροφιά και Αδελφότητα των Αμπελακίων ήταν οργανισμός κεφαλαίου και εργασίας με συνεργατική προσέγγιση στη φιλοσοφία του, στην πρακτική που εφάρμοζε, στον τρόπο που λειτουργούσε, στους σκοπούς που έθετε και γενικά σε όλες τις πτυχές της δραστηριότητάς του. Μέλη του συνεταιρισμού ήταν οι παραγωγοί βαμβακιού και ερυθρόδανου καθώς επίσης και το εργατικό δυναμικό, το οποίο απασχολούσε ο οργανισμός στις δραστηριότητες που ασκούσε. Έδρα του οργανισμού παρέμεινε η κοινότητα των Αμπελακίων. Σκοπός του συνεταιρισμού ήταν η οικονομική ενίσχυση των μελών του, αλλά και η πνευματική και ηθική καλλιέργειά τους (Κοσμάνος & Ξύτσας, 1974).

Η διάθεση των εμπορευμάτων τους γινόταν σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο με κύριο κέντρο τη Βιέννη. Υπήρχαν παντού πρακτορεία και διένειμαν τα κόκκινα νήματα σε όλη την Ευρώπη. Κατά την περίοδο της ακμής τους στα Αμπελάκια ιδρύθηκαν σχολεία, βιβλιοθήκες εργαστήριο πειραματικής φυσικής και παρέχονταν ειδικές ενισχύσεις στους φτωχούς, καθώς επίσης υπήρχε γιατρός σε κάθε χωριό που φρόντιζε για την υγεία των κατοίκων (Παπαγεωργίου, 2015).

3.1.2. ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΑ

Τα τσελιγκάτα ήταν μια παραδοσιακή μορφή συνεργασίας των νομάδων του ορεινού όγκου της Ελλάδας, που είχε ως κύρια απασχόληση την κτηνοτροφία και μετακινούνταν από τις πεδιάδες στα βουνά (Πίνδο, Όλυμπο, Βέρμιο) και αντίστροφα κάθε χρόνο, χωρίς να διαθέτουν μόνιμες εγκαταστάσεις. Οι παλαιότεροι νομάδες των τσελιγκάτων είναι οι Σαρακατσάνοι και οι Βλάχοι (Αρβανιτίδης & Νασιώκα, 2015).

Μικρά κοπάδια ενώνονταν σε ένα μεγάλο και συγκροτούσαν με αυτό τον τρόπο ένα τσελιγκάτο. Αρχηγός της ομάδας, γνωστός ως τσέλιγκας, γινόταν ο κάτοχος του μεγαλύτερου κοπαδιού. Στα καθήκοντα του τσέλιγκα συγκαταλέγονται η ενοικίαση βοσκοτόπων, η ανάθεση καθηκόντων, ο ανεφοδιασμός των οικογενειών με τα απαραίτητα αγαθά, η φροντίδα για την εκπαίδευση των παιδιών καθώς και η διάθεση των προϊόντων κοινής εκμετάλλευσης (Κλήμης, 1985).

Η λειτουργία των τσελιγκάτων προσιδιάζει σε μεγάλο βαθμό σε αυτή των σύγχρονων συνεταιρισμών. Στο τέλος κάθε περιόδου γινόταν η ετήσια εκκαθάριση των λογαριασμών μέσω της γενικής συνέλευσης. Οι εισπράξεις των πωλήσεων του μαλλιού, του γάλακτος και των αρνιών αποτελούσαν τα έσοδα των τσελιγκάτων, ενώ στα έξοδα αθροίζονταν οι δαπάνες καταναλωτικών αγαθών, εκπαίδευσης και νοσηλείας, τα ενοίκια των βοσκοτόπων, οι φόροι, οι μισθοί (Αρβανιτίδης & Νασιώκα, 2015). Το καθαρό υπόλοιπο κατανεμόταν μεταξύ των βοσκών και του τσέλιγκα. Το ποσό που αντιστοιχούσε στον καθένα ήταν ανάλογο του αριθμού ζώων που διέθεταν (Δασκάλου, 1992).

3.1.3. ΚΟΙΝΗ ΑΛΙΕΙΑ ΣΤΗ ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας ξεκίνησε το 18^ο αιώνα οργανωμένη κατά συνεταιριστικό τρόπο Κοινή Αλιεία στη Μαύρη Θάλασσα, από τους Έλληνες της Σωζόπολης της Ανατολικής Ρωμυλίας, της Αγαθουπόλεως, της Αγκιαλού και άλλων κοινοτήτων της περιοχής. Σε αυτές της περιοχές ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων ασχολούνταν με την αλιεία, γι' αυτό και ευοδώθηκε η δημιουργία αυτής της μορφής συνεργατισμού. Οι ιδιοκτήτες των ανοιχτών ιχθυοτροφείων (πόχες), των ψαροκάικων και των διχτυών συνεταιρίζονταν με τους ψαράδες (ποχαροί) και μοιράζονταν συμφωνημένα μερίδια ανάλογα με την αξία των ψαριών. Στη γενική συνέλευση που συγκαλούσαν πριν την έναρξη της αλιευτικής περιόδου, διατύπωναν τους όρους της συνεργασίας και αποφάσιζαν την πολιτική που θα ακολουθούσαν. Σχημάτιζαν ομάδες 8 – 10 ή 15 – 20 ατόμων για τις βάρκες που θα αναλάμβαναν το ψάρεμα, το οποίο πραγματοποιούνταν με τη συνεργασία δύο σκαφών. Η διανομή των κερδών γινόταν σε δύο μέρη, αφού προηγουμένως δινόταν ένα ποσό για κοινωφελή έργα της κοινότητας και διάφορες άλλες κοινωνικές υπηρεσίες (Παπαγεωργίου, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ

ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ

4.1. ΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ Π.Ε.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Με το Ν. 4384/2016 (ΦΕΚ Α΄78) «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις», που ισχύει από τις 26 Απριλίου 2016, η εποπτεία επί των αγροτικών συνεταιρισμών ασκείται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, δια της Διεύθυνσης Οικονομικών Ελέγχων και Επιθεώρησης (Αρμόδια Αρχή). Το βασικό εργαλείο της Αρμόδιας Αρχής για να ανταποκριθεί όσον το δυνατόν πληρέστερα στην υλοποίηση των σκοπών της είναι το Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών και άλλων Συλλογικών Φορέων του άρθρου 19 του Ν. 4384/2016, που αποτελεί συνέχεια του Εθνικού Μητρώου Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Διεπαγγελματικών Οργανώσεων, στο πλαίσιο άσκησης της κρατικής εποπτείας επί των αγροτικών συνεταιρισμών και αποτελεί μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων και πληροφοριών.

Στο Μητρώο καταχωρούνται, μέσω ηλεκτρονικά υποβαλλόμενων αιτήσεών τους, όλοι οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, οι Κλαδικοί Εθνικοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, οι Κλαδικοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, οι Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις, οι Αναγκαστικοί Συνεταιρισμοί και το Ταμείο Αγροτικής Συνεταιριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Ο συνεταιριστικός νόμος του 2015 επέβαλε την εκκαθάριση των αγροτικών συνεταιρισμών με τη δημιουργία νομικών διατάξεων ευνοϊκών για τις συγχωνεύσεις διαφορετικών συνεταιρισμών και με άλλες διευκολύνσεις όπως η εκμίσθωση περιουσιακών στοιχείων ενός αγροτικού συνεταιρισμού σε άλλον. Μετά την εκκαθάριση, οι εναπομείναντες συνεταιρισμοί εγγράφηκαν στο Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών. Από τους 6.500 χιλιάδες περίπου πρωτοβάθμιους και τις 112 ΕΑΣ απέμειναν περίπου 850 συνεταιριστικές οργανώσεις. Σύμφωνα, λοιπόν, με το Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών και Άλλων Συλλογικών Φορέων στο νομό

Θεσσαλονίκης δραστηριοποιούνται δώδεκα συνεταιρισμοί, οι οποίοι δεν έχουν καμία οφειλή ή εκκρεμότητα με βάση όσα αναφέρθηκαν. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται οι συνεταιρισμοί που συγκαταλέγονται στο τελευταίο ενημερωμένο δημοσιευμένο κατάλογο, οι οποίοι δε χρήζουν βεβαίωσης ενημερότητας για πιστωτικά ιδρύματα, Διευθύνσεις Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής των αντίστοιχων Περιφερειών, ούτε σε κάποια άλλη υπηρεσία.

Πίνακας 1Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων – Διεύθυνση Οικονομικών Ελέγχων και Επιθεώρησης

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΜΗΤΡΩΟ	ΔΗΜΟΣ
Α.Σ. ΟΡΥΖΩΝΕΣ ΑΞΙΟΥ - ΧΑΛΚΗΔΟΝΑΣ	0202029	ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ
ΑΣ ΚΟΥΦΑΛΙΩΝ Α'	0202023	ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ
Β' ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΟΡΥΖΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΧΑΛΑΣΤΡΑΣ	0202028	ΔΕΛΤΑ
Α ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΟΡΥΖΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΧΑΛΑΣΤΡΑΣ	0202019	ΔΕΛΤΑ
Α.Σ. ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	0202001	ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΝΕΑΣ ΜΕΣΗΜΒΡΙΑΣ	0202006	ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΛΑΓΚΑΔΑ	0202041	ΛΑΓΚΑΔΑ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ Α' ΑΔΕΝΔΡΟΥ	0202021	ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ-ΒΑΜΒΑΚΟΣ-ΟΣΠΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΥΜΙΝΩΝ	0202024	ΔΕΛΤΑ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΤΩ ΣΧΟΛΑΡΙΟΥ	0202016	ΘΕΡΜΗΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	0202010	ΘΕΡΜΗΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	0202040	ΔΕΛΤΑ

Πηγή:<http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/sillogikes-agrotikes-organoseis>

Όσον αφορά τις καλλιεργούμενες εκτάσεις και τα είδη των καλλιεργειών στην Περιφερειακή Ενότητα (Νομός) Θεσσαλονίκης, αυτές ανέρχονται σε 1.502.632 στρέμματα, εκ των οποίων τα 154.157 στρέμματα βρίσκονταν ή εξακολουθούν να

βρίσκονται σε αγρανάπαυση (ενός έως πέντε ετών) σύμφωνα με την επίσημη καταγραφή της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής το 2015 (Πίνακας 2).

Πίνακας 2 Εκτάσεις Καλλιεργειών και Αγρανάπαυσης ανά Κατηγορία, Ελληνική Στατιστική Αρχή (2015).
(Πηγή: <https://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SPG06/->)

Αροτραίες Καλλιέργειες	1.254.449	83,4%
Κηπευτική Γη	28.155	1,9%
Δενδρώδεις Καλλιέργειες	52.295	3,5%
Αμπέλια και Σταφιδάμπελα	13.576	1,1%
Αγρανάπαυση (1 – 5 ετών)	154.157	10,3%
Εκτάσεις Επιλέξιμες για καταβολή επιδοτήσεων	56.618	3,8%
Σύνολο Καλλιεργειών και Αγρανάπαυσης	1.502.632	100%

4.2. ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Τα Βασιλικά είναι μία κωμόπολη του νομού Θεσσαλονίκης που εκτείνεται στην ανατολική πλευρά της Θεσσαλονίκης και θεσμικά ανήκει στο Δήμο Θέρμης. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011, ο πληθυσμός του ανέρχεται σε 4000 περίπου κατοίκους. Εντούτοις πλέον με τη συνεχή επέκταση του πολεοδομικού συγκροτήματος, τα Βασιλικά θεωρούνται προάστια περιοχή της Θεσσαλονίκης καθώς όλο και περισσότεροι κάτοικοι που εργάζονται στη Θεσσαλονίκη μετακομίζουν εκεί σε μια προσπάθεια να έρθουν πιο «κοντά» στη φύση. Ο πρωτογενής τομέας ανάπτυξης (γεωργία, θερμοκηπιακές καλλιέργειες, κτηνοτροφία) αποτελούν την κύρια απασχόληση στη δημοτική ενότητα Βασιλικών. Στα Βασιλικά υπάρχουν περί τα 500 στρέμματα θερμοκηπίων με κύριες καλλιέργειες τα κηπευτικά (κολοκύθια και τις τομάτες) (Δήμος Θέρμης, χχ).

4.2.1. Εξέλιξη των δραστηριοτήτων του συνεταιρισμού και ιστορικό σύστασής του

Προκειμένου να καταγράψουμε την πορεία του Συνεταιρισμού, κάναμε πέντε συναντήσεις με τους υπαλλήλους του Συνεταιρισμού και ισάριθμες συνεντεύξεις. Τα δεδομένα και οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν, καταγράφονται στη συνέχεια.

Ο «Αγροτικός Συνεταιρισμός Βασιλικών Εμπορίας και Μεταποίησης Αγροτικών Προϊόντων» είναι πρωτοβάθμια συνεταιριστική οργάνωση, η οποία ιδρύθηκε το 1917, στα Βασιλικά του Δήμου Θέρμης, με την επωνυμία «Γεωργικός Πιστωτικός Συνεταιρισμός Βασιλικών» και αριθμούσε 17 μέλη. Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του, ο εν λόγω συνεταιρισμός είχε περιορισμένη δραστηριότητα. Οι δραστηριότητες του άρχισαν να πληθαίνουν από το 1954 και στο έξης, οπότε άρχισε να προμηθεύει τους συνεταίρους του με είδη πρώτης ανάγκης και διατροφής. Συνεργάζεται με την Ένωση Μυτιλήνης για να προμηθευτεί ελαιόλαδο και με την Ε.Α.Σ. Θεσσαλονίκης για την προμήθεια καταναλωτικών αγαθών όπως σπορέλαιο, αλλά και αγροτικών εφοδίων όπως φυτοφάρμακα και λιπάσματα. Ταυτόχρονα, αναλαμβάνει τη μεταφορά των κηπευτικών των μελών του στην Κεντρική Λαχαναγορά Θεσσαλονίκης με μισθωμένα αυτοκίνητα, καθώς και τη διανομή τους στους ενδιαφερόμενους εμπόρους και την είσπραξη των χρημάτων εκ μέρους των δικαιούχων. Επίσης, παρέχει υπηρεσίες, όπως διαχείριση των επιδοτήσεων που παρέχονται από την ΚΑΠ επιδοτήσεις αγροτικών προϊόντων, βιβλία γεωργικών λογαριασμών, επιστροφή Φ.Π.Α., στους αγρότες της περιοχής των Βασιλικών.

Είναι εξοπλισμένος με βαμβακοσυλλεκτική μηχανή, αγροτικό αυτοκίνητο γεωπόνων για επισκέψεις στους παραγωγούς, φορτηγό αυτοκίνητο για τη μεταφορά των εμπορευμάτων του, θαλάμους – ψυγεία για την αποθήκευση των νωπών προϊόντων. Μέσα στις προτεραιότητες του συνεταιρισμού είναι η σύγχρονη οργάνωση των υπηρεσιών του με την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών σε αυτές και το συνακόλουθο εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού και των εγκαταστάσεών του ώστε να πετυχαίνει τους στόχους που θέτει.

Ο συνεταιρισμός κατά τη σύστασή του ήταν καπνοπαραγωγικός και λειτουργούσε μονοπωλιακά. Η λειτουργία του με την πάροδο του χρόνου έχει μεταβληθεί και έχει διευρυνθεί πέρα από την παραγωγή καπνού, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

Το 1954 ο συνεταιρισμός προέβη στην αγορά ενός οικοπέδου τεσσάρων στρεμμάτων με σκοπό την ανέγερση οικήματος που θα στέγαζε τις δραστηριότητές του.

Το 1961 ανέλαβε το Αποθηκευτικό Κέντρο Λιπασμάτων, εξυπηρετώντας με λιπάσματα πέρα από τα μέλη του, το μεγαλύτερο μέρος των αγροτών της ευρύτερης ανατολικής περιοχής του νομού Θεσσαλονίκης.

Το 1963 ανέλαβε από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος την εργασία της Βραχυπρόθεσμου Αγροτικής Πίστης, με πολύ θετικά αποτελέσματα για τα μέλη του. Παράλληλα, προχώρησε στην αγορά ενός φορτηγού αυτοκινήτου δώδεκα τόνων το οποίο αξιοποιεί για τη μεταφορά των λαχανικών των παραγωγών – μελών του.

Σημαντική χρονιά της ιστορικής ανάπτυξης του συνεταιρισμού των Βασιλικών αποτελεί το 1966, όποτε και λειτούργησε πρατήριο τροφίμων, φυτοφαρμάκων, σπόρων, πλαστικών θερμοκηπίων με σκοπό να καλύψει τις ανάγκες των μελών του, τα οποία εκείνη τη χρονιά ανέρχονταν στα 448.

Το 1975, εγκατέστησε Πρατήριο Υγρών Καυσίμων, μέσω του οποίου, αρχικά, τροφοδοτεί τα μέλη του με καύσιμα. Δύο χρόνια αργότερα, ο συνεταιρισμός προχώρησε στην αγορά βυτιοφόρου, ώστε να έχει τη δυνατότητα τροφοδοσίας και των θερμοκηπίων με πετρέλαιο.

Το 1978 γίνεται η εγκατάσταση και λειτουργία γεφυροπλάστιγγας ζυγιστικής ικανότητας 60.000 κιλών. Ταυτόχρονα, ξεκίνησε την επέκταση του υπάρχοντος πρατηρίου από 300 τετραγωνικά μέτρα σε 1.000, ενώ προχώρησε και στον εξοπλισμό του με ψυγεία, ράφια, κάβες, αποθήκες. Την ίδια χρονιά, επίσης, ο αγροτικός συνεταιρισμός των Βασιλικών προέβη στην αγορά ενός δεύτερου φορτηγού αυτοκινήτου για την κάλυψη των αναγκών του.

Ένα χρόνο μετά, η εξαιρετική συνεργασία με την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος επιβραβεύθηκε από την τελευταία με την ανάθεση στον συνεταιρισμό του ταμιευτηρίου για λογαριασμό των μελών του. Επιπλέον, ο συνεταιρισμός αγόρασε ένα ακόμη βυτιοφόρο αυτοκίνητο, μικτού βάρους τεσσάρων τόνων.

Το 1980 ο Αγροτικός Συνεταιρισμός των Βασιλικών αναγνωρίστηκε από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος ως συνεταιρισμός «Μέγιστης Δραστηριότητας».

Εξαιρετικά σημαντική χρονιά αποτελεί το 1983, όποτε ο συνεταιρισμός απέκτησε δύο καταστήματα στην Κεντρική Λαχαναγορά Θεσσαλονίκης και ξεκίνησε

την διακίνηση και πώληση λαχανικών για λογαριασμό των μελών του. Ακόμη, ολοκληρώθηκε το σούπερ μάρκετ. Τότε, γεννήθηκε η ιδέα για την κατασκευή συσκευαστηρίου, η οποία ωστόσο δεν ευδοχώθηκε λόγω μη ανεύρεσης κατάλληλου χώρου.

Το 1984 η συνεισφορά του συνεταιρισμού αναγνωρίζεται και επιβραβεύεται, καθώς το Υπουργείο Γεωργίας του απονέμει ειδικό βραβείο για την προσφορά του στη γεωργική ανάπτυξη της περιοχής.

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1987, ανέλαβε την τροφοδοσία των νοσοκομείων και ιδρυμάτων της Θεσσαλονίκης με φρούτα και λαχανικά, μέσω του καταστήματός του στην Κεντρική Λαχαναγορά.

Το 1989 ο Συνεταιρισμός Βασιλικών δημιούργησε η «Ομάδα Παραγωγών Βάμβακος» του Καν. Του 389/82 της Ε.Ο.Κ. και αγόρασε μία βαμβακοσυλλεκτική μηχανή καθώς και ένα φορτηγό αυτοκίνητο 11.800 κιλών για τη συλλογή και μεταφορά του βαμβακιού των μελών του.

Το 1990 ο Συνεταιρισμός εγκατέστησε μηχανογράφηση, αρχικά για τη Λαχαναγορά και αργότερα στα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα. Την ίδια περίοδο, δημιουργήθηκε δεύτερη ομάδα, η «Ομάδα Παραγωγών Κηπευτικών» που λειτούργησε έως το 1995.

Δύο χρόνια μετά, ο συνεταιρισμός προχώρησε στην αγορά οικοπέδου 373 τετραγωνικών μέτρων, δίπλα στις υπάρχουσες εγκαταστάσεις του. Παράλληλα, το λογιστήριο ανέλαβε τη συμπλήρωση αιτήσεων για τις επιδοτήσεις σιτηρών, καλαμποκιού, ελαιόλαδου και αιγοπροβάτων.

Το 1993 αναπροσαρμόστηκε το καταστατικό του συνεταιρισμού, σύμφωνα με το νόμο 2169/93 για τις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 149/Α/10-9-1993).

Το 1995 προχώρησε στη δημιουργία ψυγείου και χώρου προετοιμασίας αγροτικών προϊόντων μέσω του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης «LeaderII». Επίσης, ολοκληρώθηκε η δημιουργία του πρώτου ορόφου και η μεταφορά του λογιστηρίου.

Το 1997 προέβη στην αγορά αυτοκινήτου για γεωπόνους με σκοπό τη στήριξη των παραγωγών της περιοχής με συνεχείς επισκέψεις στις καλλιέργειές τους. Παράλληλα, έγινε πλήρης μηχανογράφηση στο λογιστήριο, καθώς επίσης δημιουργήθηκε οργανόγραμμα με στόχο την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση μελών –

πελατών και τη σωστή ενημέρωση του Διοικητικού Συμβουλίου και της Γενικής Συνέλευσης.

Το 1999 ανακαινίσθηκε το σούπερ μάρκετ του συνεταιρισμού.

Το 2000 έγινε εκ νέου τροποποίηση του καταστατικού με βάση το νόμο 2810/2000 για τις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις (ΦΕΚ 61/Α/9-3-2000). Επιπλέον, προχώρησε στην ανακαίνιση του σούπερ μάρκετ, με ταυτόχρονη λειτουργία στο χώρο του, κρεοπωλείου, πρατηρίου άρτου και μανάβικου.

Το 2003 προχώρησε στην αγορά βυτιοφόρου υγρών καυσίμων 8 τόνων, παροπλίζοντας τα προηγούμενα.

Το 2004 προέβη στην αγορά φορτηγού 15 τόνων ενώ επιπλέον προσέλαβε γενικό διευθυντή.

Το 2005, μία ομάδα παραγωγών, αποτελούμενη από 67 μέλη αποφάσισε να προχωρήσει στη σύσταση της «Ομάδας παραγωγών» και την δημιουργία συσκευαστηρίου. Οι παραγωγοί της περιοχής, προκειμένου να προσαρμοσθούν στον νόμο, προχώρησαν στη σύσταση της ομάδας με σκοπό να συσκευάζουν τα προϊόντα και να κατακτήσουν μερίδιο στην αγορά. Πράγματι, το 2005 συστάθηκε η ομάδα, η οποία έκανε σημαντικές επενδύσεις. Η κατασκευή του συσκευαστηρίου ξεκίνησε από το 2007 και παραδόθηκε το 2009 ενώ επίσης επιδοτήθηκε από κοινοτικό πρόγραμμα. Εντούτοις εξαιτίας του γεγονότος πως δεν εφαρμόστηκε ο Νόμος περί συσκευασίας των τροφίμων (Κανονισμός 543/2011 της Ε.Ε. 543/2011 και 1234/2007 που αφορούν τους τομείς των οπωροκηπευτικών και των μεταποιημένων οπωροκηπευτικών), αλλά και επειδή πήραν δάνειο και είχαν πολλές οικονομικές υποχρεώσεις, δεν κατάφεραν πλέον να ανταποκριθούν. Επίσης, είχαν μεγάλο ανταγωνισμό από μέλη τους ενώ γενικά το συσκευαστήριο δεν έτυχε της απαραίτητης υποστήριξης από τα μέλη. Συνεπώς η προσπάθεια απέτυχε. Έτσι τα μέλη που παρέμειναν σε αυτό μειώθηκαν σε 29 παραγωγούς κηπευτικών, λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος των υπολοίπων. Το συσκευαστήριο λειτούργησε 3 χρόνια και έκτοτε παραχωρήθηκε σαν αποθήκη, διότι δεν υποστηρίχθηκε από τα μέλη του και δεν ήταν δυνατό να ανταπεξέλθει στο κόστος λειτουργίας του.

4.3. Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

Ο στόχος του τα τελευταία χρόνια είναι η συνεργασία με άλλους συνεταιρισμούς, ώστε να γίνει δευτεροβάθμιος.

Η δραστηριότητα του Αγροτικού Συνεταιρισμού των Βασιλικών έχει αρχίσει να παρακμάζει την τελευταία δεκαετία. Οι κυριότερες αιτίες για το γεγονός αυτό είναι οι σχέσεις μεταξύ των μελών, αλλά και η γενική στάση των μελών που δεν στηρίζουν τις προσπάθειες του συνεταιρισμού και τις συλλογικές δράσεις όσο θα έπρεπε.

Σήμερα, λειτουργεί το κατάστημα των εφοδίων, ενώ ο συνεταιρισμός εξακολουθεί να παρέχει τις υπηρεσίες του στα μητρώα των αγροτών και αυτό των λαχανικών. Ο συνεταιρισμός δραστηριοποιείται, ακόμη, στον τομέα των φαρμάκων, των λιπασμάτων και στον ΟΣΔΕ. Επιπλέον, δίνει φασόν συσκευασία σε φακές και ρεβίθια.

Μετρά συνολικά 350 μέλη, εκ των οποίων μόλις τα 140 είναι ενεργά. Για να γίνει κάποιος μέλος του Συνεταιρισμού, θα πρέπει να είναι εγγεγραμμένος στο Μητρώο των αγροτών και να παραχωρεί, βάσει του νόμου, το 80% της παραγωγής του σε αυτόν.

Το ύψος της συνεταιριστικής μερίδας ανέρχεται στα 300 ευρώ και η ετήσια συνδρομή των μελών στα 5 ευρώ.

4.4. ΔΥΣΧΕΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Οι οικονομικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζει η χώρα την τελευταία δεκαετία δε θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστο και τον Αγροτικό Συνεταιρισμό των Βασιλικών. Θεωρητικά, οι λόγοι που οδηγούν κάποιον παραγωγό στη συμμετοχή σε έναν αγροτικό συνεταιρισμό είναι το τραπεζικό πιστωτικό σύστημα, η κεντρική εξουσία, η δυσκολία διακίνησης των προϊόντων, αλλά και η φορολογική ανασφάλεια και η αστάθεια. Αντίθετα λοιπόν από ό,τι θα περίμενε κανείς εν μέσω οικονομικής κρίσης όπου τα προβλήματα αυτά εντείνονται, αντί να αυξηθούν τα μέλη του Αγροτικού Συνεταιρισμού των Βασιλικών, πολλά από τα μέλη του έχουν φύγει, ή δεν δραστηριοποιούνται ενεργά σε αυτόν. Ο κυριότερος λόγος αποχώρησής τους ήταν η απογοήτευση λόγω αποτυχίας του εγχειρήματος του συσκευαστηρίου. Το συσκευαστήριο που είχε δημιουργηθεί όχι μόνο δεν μπόρεσε να ανταπεξέλθει, αλλά δεν κάλυψε ούτε τα έξοδα συντήρησής του. Αυτό προέκυψε δεδομένης της μείωσης της παραγωγής και ως εκ τούτου της πελατείας με αποτέλεσμα σήμερα η συσκευασία των προϊόντων να πραγματοποιείται από εξωτερικούς συνεργάτες.

Συνεπώς, ο μειωμένος αριθμός των μελών συνετέλεσε και στη μειωμένη δραστηριότητά του συνεταιρισμού που άλλοτε άκμαζε. Επιπρόσθετα, στις δυσχέρειες του συνεταιρισμού θα πρέπει να αναφερθούν και οι ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ τους. Σύμφωνα με τους πληροφορητές, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός της δημιουργίας δύο καταστημάτων στη λαχαναγορά τα οποία τα λειτουργούσαν υπάλληλοι μέλη. Οι εν λόγω υπάλληλοι δημιούργησαν αγοραστικό κοινό το οποίο εκμεταλλεύτηκαν προς όφελος δικό τους και άνοιξαν καταστήματα με αποτέλεσμα να κλείσουν τα καταστήματα του συνεταιρισμού. Έτσι τα μέλη αποχώρισαν ενώ ταυτόχρονα υποβαθμίστηκε η λειτουργία του συνεταιρισμού από την εν λόγω καιροσκοπική δραστηριότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΑ ΜΕΛΗ

Η συγκεκριμένη έρευνα σκοπό είχε να μελετήσει τους λόγους για τους οποίους παρήκμασε ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Βασιλικών όπως εκτιμώνται από τους ίδιους του παραγωγούς που ήταν μέλη. Παράλληλα μέσω των απαντήσεων αυτών θα επιχειρηθεί να εκτιμηθεί υπό ποιες προϋποθέσεις θα μπορούσε να ξαναδυναμώσει αλλά και να διατυπωθούν προτάσεις προς την κατεύθυνση αυτή.

5.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα που διεξήχθη ήταν πρωτογενής, ποσοτική. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν οι προσωπικές συνεντεύξεις με τη χρήση ενός ερωτηματολογίου, όπου περιλαμβάνονταν ερωτήσεις κλειστού τύπου και ανοιχτού τύπου (Δημητρόπουλος, 2004).

Στόχος της εν λόγω έρευνας ήταν η απόσπαση σημαντικών πληροφοριών που σχετίζονταν κυρίως με τη συμμετοχή και τις απόψεις των μελών για τη δράση του συνεταιρισμού των Βασιλικών. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τον Ιούλιο-Αύγουστο του 2018 Απευθυνθήκαμε σε 50 μέλη του συνεταιρισμού εκ των οποίων δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα 27. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS.

5.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

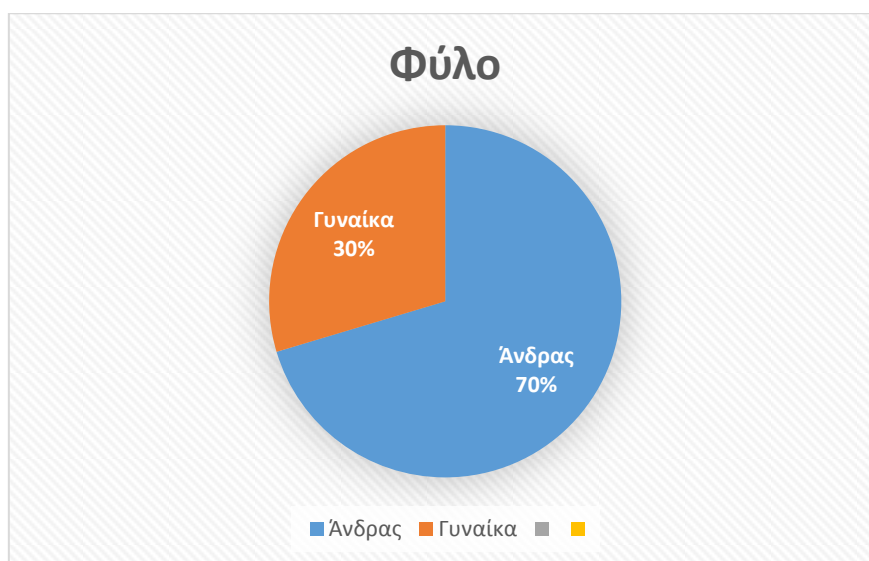
Οι περιορισμοί της έρευνας ήταν αρκετοί και οφείλονται αρχικά στη στάση των ίδιων των μελών. Συγκεκριμένα, δεν υπήρξε συνεργασία ενώ τα μέλη λόγω έλλειψης γνώσης, ενημέρωσης και ύπαρξης φόβου σχετικά με την αξιοποίηση των δεδομένων εμφανίζονταν ιδιαίτερα δύσπιστοι και αρνούσαν να συμμετάσχουν. Περαιτέρω, ακόμα και στις περιπτώσεις όπου δόθηκε αρχικά η συγκατάθεση υπήρξε δυσκολία ως προς τη συγκέντρωση των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων, γεγονός που οφείλεται αρχικά στα ωράρια επικοινωνίας, αλλά κυρίως στην μετέπειτα άρνηση για συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

5.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η πρώτη ερώτηση αφορούσε το φύλο των ερωτηθέντων. Από το ακόλουθο σχεδιάγραμμα προκύπτει πως το 70% ήταν άνδρες και το 30% γυναίκες γεγονός που αντικατοπτρίζει και τη γενικότερη εικόνα του συνεταιρισμού δηλαδή ότι στην πλειοψηφία του αποτελείται από άνδρες.

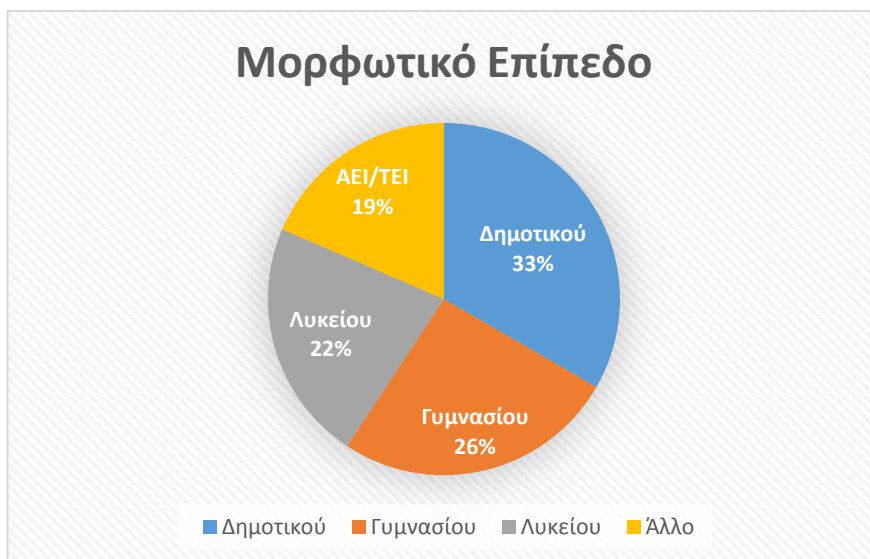
Γράφημα 1 Φύλο ερωτηθέντων

Η δεύτερη ερώτηση αφορούσε την ηλικία των συμμετεχόντων. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν προέκυψε πως η μέση ηλικία των μελών ανέρχεται στα 58 έτη. Περαιτέρω, σε ερώτηση για την οικογενειακή τους κατάσταση 21 άτομα απάντησαν ότι είναι έγγαμοι, 4 άγαμοι ενώ υπήρχαν και 2 διαζευγμένοι όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 3. Οικογενειακή κατάσταση ερωτηθέντων

		Συχνότητα	Ποσοστό
Οικογενειακή Κατάσταση	Άγαμος	4	14,8
	Έγγαμος	21	77,8
	Σύνολο	25	92,6
	Αναπάντητες ερωτήσεις	2	7,4
Σύνολο		27	100,0

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε το μορφωτικό επίπεδο των μελών. Όπως φαίνεται στο ακόλουθο γράφημα το 33% είναι απόφοιτοι δημοτικού, το 26% Γυμνασίου, το 22% Λυκείου ενώ το 19% ήταν απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ποσοστό το οποίο είναι αρκετά σημαντικό.

Γράφημα 2 Μορφωτικό επίπεδο

Πίνακας 4. Τόπος γέννησης

Τόπος γέννησης			
Γεωγραφική Περιοχή		Συχνότητα	Ποσοστό
	Βασιλικά	20	74,1
	Γαλαρινο	1	3,7
	Γαλάτιστα	1	3,7
	Θεσ/νίκη	3	11,1
	Ιερισσός	1	3,7
	Μαρμαράς	1	3,7
	Σύνολο	27	100,0

Η πέμπτη ερώτηση αφορούσε τον τόπο γέννησης. Από τις απαντήσεις που παρουσιάζονται στον πίνακα (4) προκύπτει πως η πλειοψηφία των ερωτηθέντων και συγκεκριμένα το 74,1% γεννήθηκε στα Βασιλικά ή στην γύρω περιοχή και το σύνολο αυτών μένουν μόνιμα στα Βασιλικά, όπως φαίνεται στον επόμενο πίνακα (Πίνακας 5).

Πίνακας 5 Τόπος κατοικίας

Τόπος κατοικίας			
		Συχνότητα	Ποσοστό
	Βασιλικά	26	96,3
	Ν. Ρύσιο	1	3,7
	Σύνολο	27	100,0

Σχετικά με την ερώτηση αν έμειναν κάποιο διάστημα εκτός χωριού, το 82% έδωσε αρνητική απάντηση ενώ το 18% αποκρίθηκε θετικά. Από αυτούς που έδωσαν θετική απάντηση όταν ερωτήθηκαν σε ποιο μέρος διέμεναν, για πόσο χρονικό διάστημα και για ποιους λόγους, όλοι αποκρίθηκαν ότι διέμεναν για κάποιο διάστημα στη Θεσσαλονίκη, για λόγους εργασίας και για περίοδο 7, 10, 25 και 40 χρόνων. Μέσω αυτής της ερώτησης διαπιστώνεται ότι η μεγάλη πλειονότητα των ερωτηθέντων δεν έχει εμπειρίες εκτός της αγροτικής κοινότητας και προσλαμβάνουσες και αναμένεται αυτό να επηρεάζει τις στάσεις τους.

Γράφημα 3 Διαμονή εκτός χωριού

Χαρακτηριστικά γεωργικής εκμετάλλευσης

Σε ό,τι αφορά τις εκτάσεις που καλλιεργούν την παρούσα χρονιά οι ερωτηθέντες, από τις απαντήσεις που δόθηκαν προέκυψε ο μέσος όρος των στρεμμάτων που ανέρχεται σε 174,04 στρέμματα. Με ελάχιστες εξαιρέσεις οι περισσότεροι καλλιεργητές καλλιεργούν εκτάσεις που είναι αρκετά μικρότερες από το μέσο όρο, μπορούν να χαρακτηριστούν δηλαδή ως μικροί καλλιεργητές.

Τάξη μεγέθους (σε στρέματα)	αριθμός	ποσοστό
-----------------------------	---------	---------

< 20	4	14%
20-50	6	22%
50-100	4	14%
100-200	10	38%
Άνω των 200	3	11%
Σύνολο	27	100

Αυτός πιθανόν είναι και ένας βασικός λόγος για τον οποίον συμμετέχουν στο συνεταιρισμό. Περαιτέρω, οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν για το είδος των καλλιεργειών τους. Στις απαντήσεις που δόθηκαν συμπεριλαμβάνονται το σιτάρι, αρωματικά φυτά, μαρούλια, σπανάκια, κολοκύθια, κριθάρι, βίκος, ντομάτες, σέλινα, ρεβίθι και άλλα κηπευτικά καθώς επίσης και αγρανάπαυση, κατά την οποία οι παραγωγοί που καλλιεργούν φυτά μεγάλης καλλιέργειας κυρίως σιτάρι διακόπτουν την καλλιέργεια για ένα έτος με σκοπό να εντείνουν την παραγωγικότητα του χωραφιού τους.

Οι ερωτηθέντες κλήθηκαν επίσης να απαντήσουν σχετικά με τη μορφή της απασχόλησής τους στην γεωργία. Έτσι, σύμφωνα με τις απαντήσεις το 63% έχει τη γεωργία ως αποκλειστικό επάγγελμα, δηλαδή δεν έχουν καμία άλλη πηγή εσόδων, το 30% ως κύριο επάγγελμα έχοντας όμως και δεύτερη ή και τρίτη πηγή εσόδων από άλλα συμπληρωματικά επαγγέλματα όπως δουλεύοντας εποχικά ή κάποιες μόνο μέρες σαν βοηθητικό προσωπικό σε άλλους εργοδότες, ενώ το 7% έχει τη γεωργία ως δευτερεύον επάγγελμα κάνοντας άλλο βασικό επάγγελμα.

Γράφημα 4 Μορφή εργασίας

Στην ερώτηση αν ο/η σύζυγος εργάζεται εκτός γεωργίας, το 48% αποκρίθηκε «όχι» ενώ το 52% «ναι», γεγονός που σημαίνει ότι οι μισοί ερωτηθέντες έχουν εξωγεωργικά εισοδήματα. Πράγματι, βάσει των δύο τελευταίων ερωτημάτων προκύπτει πως το 55,5% των συμμετεχόντων στην έρευνα έχει εξωγεωργικά εισοδήματα.

Γράφημα 5 Απασχόληση συζύγου εκτός γεωργίας

Στην δωδέκατη ερώτηση ερωτήθηκαν το εξής: «Τι ποσοστό (κατά μέσο όρο) του συνολικού οικογενειακού σου εισοδήματος (μαζί και του/της συζύγου) προέρχεται από την γεωργία;». Όπως φαίνεται και από τον ακόλουθο πίνακα οι απαντήσεις ποικίλλουν από το 5 έως και 100%. Συγκεκριμένα, περισσότεροι από τους μισούς (14 άτομα) απάντησαν πως το σύνολο εισοδήματός τους προέρχεται από

τη γεωργία. Εντούτοις, παρατηρούμε ότι το στοιχείο αυτό έρχεται σε αντίθεση με το προηγούμενο ερώτημα καθώς περισσότεροι από τους μισούς δήλωσαν πως ο/η σύζυγος εργάζεται και εκτός γεωργίας. Το γεγονός αυτό μπορεί να εξηγηθεί από την πιθανή αδήλωτη εργασία που λαμβάνει χώρα πολλές φορές σε μικρές περιοχές όπως τα Βασικλικά, οπότε και το εισόδημα δεν δηλώνεται και δεν καταγράφεται.

Πίνακας 6 Ποσοστό του συνολικού εισοδήματος που προέρχεται από την γεωργία

Τι ποσοστό (κατά μέσο όρο) του συνολικού οικογενειακού σου εισοδήματος (μαζί και του/της συζύγου) προέρχεται από την γεωργία			
		Συχνότητα	Ποσοστό
	<25%	5	18,5
	26-50%	3	11,1
	51-75%	5	18,5
	75-100%	14	51,9
	Σύνολο	27	100,0

Στην ερώτηση 13 οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να δώσουν απαντήσεις σχετικά με τα μελλοντικά τους σχέδια για τη γεωργική τους εκμετάλλευση. Οι απαντήσεις απεικονίζονται στον ακόλουθο πίνακα και όπως προκύπτει οι μισοί βρίσκονται σε στάση αναμονής, δεν κάνουν σχέδια για το μέλλον («ίδια», «δεν ξέρω»), πιθανόν λόγω της γενικότερης οικονομικής κατάστασης. Ένα σχετικά μικρό ποσοστό θα

μειώσει το μέγεθος της γεωργικής εκμετάλλευσης. Όμως οι υπόλοιποι (περίπου το ένα τρίτο) κάνει σχέδια για το μέλλον, που περιλαμβάνουν μεγέθυνση της εκμετάλλευσης, επενδύσεις ή νέες καλλιέργειες.

Πίνακας 7 Μελλοντικά σχέδια για τη γεωργική εκμετάλλευση

	Συχνότητα	Ποσοστό
Να την μεγαλώσεις	3	11,1
Να την μικρύνεις	4	14,8
Να την αφήσεις όπως είναι	11	40,7
Να κάνεις επενδύσεις	1	3,7
Να καλλιεργήσεις νέες καλλιέργειες	4	14,8
Δεν ξέρεις	2	7,4
Σύνολο	25	92,6

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις του παραπάνω ερωτήματος, μόλις 7 από τους 27 παραγωγούς που συμμετείχαν στην έρευνα ενδιαφέρονται να αλλάξουν κάτι με σκοπό να βελτιώσουν την εκμετάλλευσή τους, οι 3 μεγαλώνοντάς την και οι 4 καλλιεργώντας καινούρια προϊόντα. Αξιοσημείωτο είναι πως οι 7 παραγωγοί είναι

είτε απόφοιτοι Λυκείου είτε τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και νέοι σε ηλικία, ενώ οι 6 από αυτούς έχουν ως αποκλειστικό επάγγελμα τη γεωργία.

Πίνακας 8 Πρώτη συμμετοχή μέλους

Ποια χρονιά έγινες μέλος του Συνεταιρισμού

	Συχνότητα	Ποσοστό
1947-1979	7	26
1980-1990	6	22
1991-2000	3	11
2001-2018	4	14
Σύνολο	20	74,1

Στις επόμενες ερωτήσεις οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αποδώσουν τις σχέσεις και τις απόψεις τους σχετικά με το συνεταιρισμό. Αρχικά, στην ερώτηση 14 ερωτήθηκαν για το ποια χρονιά έγιναν μέλη του συνεταιρισμού. Από τις απαντήσεις που αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα φαίνεται πως τα παλαιότερα μέλη είναι από το έτος 1947 ενώ πιο πρόσφατα ένα άτομο έγινε μέλος το 2018.

Συνεταιριστική δράση

Στην ερώτηση 15, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αποτυπώσουν τους λόγους που τους οδήγησαν να γίνουν μέλη. Από την ανάλυση προκύπτει πως οι περισσότερες απαντήσεις συγκεντρώνονται στο «Επειδή ήταν μέλος ο πατέρας σου» ενώ σημαντικό ποσοστό παρουσιάζουν και οι απαντήσεις «Καλύτερη προώθηση των προϊόντων» και «Σιγουριά- Ασφάλεια». Επομένως οι περισσότεροι είτε είναι μεγάλοι σε ηλικία και παλαιά μέλη, όπως φαίνεται στον Πίνακα 9 είτε γίναν μέλη σε συνέχεια της οικογενειακής ενασχόλησης.

Πίνακας 9 Λόγοι που οδήγησαν στο να γίνει μέλος

		Συχνότητα	Ποσοστό
Valid	Καλύτερη προώθηση των προϊόντων	7	25,9
	Καλύτερες τιμές	2	7,4
	Σιγουριά- Ασφάλεια	7	25,9
	Επειδή ήταν μέλος ο πατέρας σου	9	33,3
	Άλλο	2	7,4
	Σύνολο	27	100

Στην ερώτηση 16, ερωτήθηκαν σχετικά με το «Πόσο συχνά συμμετέχεις στις Γενικές Συνελεύσεις του Συνεταιρισμού». Από τα αποτελέσματα προκύπτει πως τις περισσότερες απαντήσεις συγκέντρωσε το «Σχεδόν πάντα» ενώ στη σειρά ακολουθεί η απάντηση «Σπάνια».

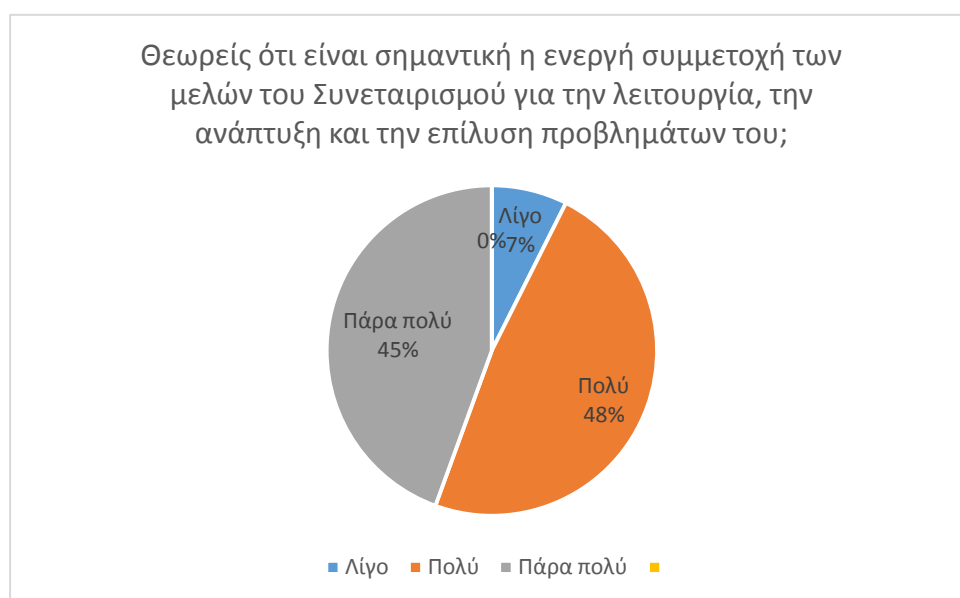
Πίνακας 10 Συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις

Πόσο συχνά συμμετέχεις στις Γενικές Συνελεύσεις του Συνεταιρισμού

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	5	18,5
Σπάνια	8	29,6
Σχεδόν πάντα	10	37,0
Πάντα	4	14,8
Σύνολο	27	100,0

Φαίνεται πως οι μισοί περίπου παρακολουθούν και συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις, ενώ οι υπόλοιποι παραδέχονται πως δεν πηγαίνουν. Το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για το μέλλον του συνεταιρισμού, καθώς ο συνεταιρισμός έχει ανάγκη από ενεργά μέλη που συμμετέχουν στις διαδικασίες και τις αποφάσεις που παίρνονται.

Προκειμένου να διερευνήσουμε τη σημασία που δίνουν στην ενεργό συμμετοχή των μελών στη διαδικασία του συνεταιρισμού, τους ζητήθηκε να απαντήσουν στο ερώτημα: «Θεωρείς ότι είναι σημαντική η ενεργή συμμετοχή των μελών του Συνεταιρισμού για την λειτουργία, την ανάπτυξη και την επίλυση προβλημάτων του;». Από τα αποτελέσματα προκύπτει πως τις περισσότερες απαντήσεις έλαβαν το «πάρα πολύ» και το «πολύ». Επίσης, σημειώνεται πως δεν δόθηκε καμία απάντηση στο «καθόλου» και «μέτρια». Ουσιαστικά, ενώ οι περισσότεροι θεωρούν πολύ σημαντική τη συμμετοχή των μελών στη λειτουργία, την ανάπτυξη και την επίλυση των προβλημάτων, μόνο οι μισοί περίπου το πράττουν. Άρα η βελτίωση του συνεταιρισμού πρέπει να αρχίσει από τους ίδιους τους παραγωγούς, γεγονός που γνωρίζουν οι ίδιοι, αλλά δεν το κάνουν πράξη.

Γράφημα 6 Σημαντικότητα της ενεργής συμμετοχής των μελών

Στο ίδιο πνεύμα είναι και η επόμενη ερώτηση, όπου οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να επιλέξουν αν «η ενεργή συμμετοχή των μελών» ή το «ικανό ΔΣ» είναι πιο σημαντικό για το συνεταιρισμό. Από τα αποτελέσματα προκύπτει πως τις περισσότερες απαντήσεις έλαβε η ενεργή συμμετοχή των μελών (67%).

Γράφημα 7 Σημαντικότερη παράμετρος για ένα συνεταιρισμό

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε τις σχέσεις των μελών με το ΔΣ και συγκεκριμένα ερωτήθηκε το εξής: «Πώς θα χαρακτήριζες τις σχέσεις των μελών του Συνεταιρισμού με το Διοικητικό Συμβούλιο;». Από τις απαντήσεις προκύπτει πως οι περισσότεροι τις χαρακτηρίζουν «καλές» ενώ ένα σημαντικό ποσοστό απάντησε «Μέτριες». Αναλυτικότερα, η πλειονότητα (56,2%) τις χαρακτηρίζει καλές και πολύ καλές και μια μειονότητα τις χαρακτηρίζει (44,8%) κακές και πολύ κακές.

Πίνακας 11 Σχέσεις μελών με ΔΣ

Πώς θα χαρακτήριζες τις σχέσεις των μελών του Συνεταιρισμού με το Διοικητικό Συμβούλιο

	Συχνότητα	Ποσοστό
Πολύ κακές	1	3,7
Κακές	3	11,1
Μέτριες	7	25,9
Καλές	12	44,4
Πολύ καλές	4	14,8
Σύνολο	27	100,0

Η ερώτηση σχετίζονταν με την εμπιστοσύνη ανάμεσα στα μέλη του συνεταιρισμού. Οι απαντήσεις συμφωνούν με τα αποτελέσματα της προηγούμενης

ερώτησης Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι υπάρχει διαφοροποίηση στις απόψεις δεδομένου ότι το 40,7% αποκρίθηκε «πολύ» ενώ το 37% «μέτρια».

Πίνακας 12 Εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών

Υπάρχει εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών του Συνεταιρισμού

	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθόλου	2	7,4
Λίγη	3	11,1
Μέτρια	10	37,0
Πολύ	11	40,7
Πάρα πολύ	1	3,7
Σύνολο	27	100,0

Στο ίδιο πνεύμα συνεχίζει και η επόμενη ερώτηση , η οποία σχετίζεται με το αν οι συμμετέχοντες πιστεύουν πως υπάρχουν μέλη που θέλουν να ωφελούνται χωρίς να προσφέρουν (free riders). Από τις απαντήσεις προκύπτει πως το 85% απάντησε θετικά, απάντηση που έρχεται σε αντίθεση με τις απαντήσεις στις προηγούμενες ερωτήσεις. Περαιτέρω, στην ερώτηση 22 που αποτελεί επακόλουθο της προηγούμενης ερώτησης, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν σχετικά με το ποσοστό που πιστεύουν ότι αντιπροσωπεύουν τα μέλη που θέλουν μόνο να ωφελούνται. Στην εν λόγω ερώτηση περιλαμβάνονταν απαντήσεις από 10 έως και το 90% των μελών.

Γράφημα 8 Υπαρξη μελών που θέλουν μόνο να ωφελούνται

Περαιτέρω, στην ερώτηση 23 οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με τις υπηρεσίες που πιστεύουν ότι παρέχει ο συνεταιρισμός στα μέλη του. Στις απαντήσεις συμπεριλαμβάνονταν οι ακόλουθες:

Πίνακας 13. Απαντήσεις σχετικά με τις υπηρεσίες που μπορεί να παρέχει μελλοντικά ο συνεταιρισμός

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό
Εξυπηρετεί στις δηλώσεις για το ΟΣΔΕ	2	7,4%
Γραφειοκρατικά ζητήματα	1	3,7%
Γεωργικά εφόδια και φάρμακα	4	15%
Ενημέρωση για πληθώρα ζητημάτων	2	7,4%
Φθηνότερα εφόδια	2	7,4%
Γεωπονικές υπηρεσίες – λογιστήριο	2	7,4%
Δεν γνωρίζω	5	18,5%
Λίγες υπηρεσίες	2	7,4%
Καμία υπηρεσία	7	26%

Είναι πολύ σημαντικό ότι το ένα τέταρτο πιστεύει ότι ο συνεταιρισμός δεν προσφέρει καμία υπηρεσία, ενώ σχεδόν το 20% δηλώνει ότι δεν γνωρίζει. Οι απαντήσεις δείχνουν ότι ο ρόλος του Συνεταιρισμού στην παραγωγική διαδικασία είναι ελάχιστος.

Η ερώτηση 24 ήταν η εξής: «Θεωρείς ότι ο Συνεταιρισμός θα πρέπει να συνεχίσει την λειτουργία του;». Στην εν λόγω ερώτηση όλες οι απαντήσεις ήταν καταφατικές ενώ στην επόμενη ερώτηση αναγράφηκαν οι λόγοι για τους οποίους πρέπει να συνεχίσει τη δραστηριοποίησή του ο συνεταιρισμός και στις απαντήσεις, οι οποίες δόθηκαν από μία φορά η καθεμία, συμπεριλαμβάνονται τα εξής:

- Για τη σημαντικότητα των υπηρεσιών του
- Για να βοηθήσει τους νέους αγρότες
- Για να στηρίζει τους παραγωγούς
- Για το όφελος των αγροτών
- Για να διατηρεί χαμηλές τιμές
- Για τη συνέχιση της εξυπηρέτησης των μελών
- Για να συνεχίσει η συνδρομή στις γραφειοκρατικές εργασίες

Με άλλα λόγια, ενώ σύμφωνα με τα παραπάνω δηλώνουν ότι ο Συνεταιρισμός δεν διαδραματίζει κάποιο σημαντικό ρόλο στη γεωργική τους δραστηριότητα, ωστόσο θέλουν να συνεχίσει τη λειτουργία του. Αυτό αποτυπώνεται στις απαντήσεις που έδωσαν στην επόμενη ερώτηση.

Στην ερώτηση 26, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε ποιες άλλες δραστηριότητες επιθυμούν να δραστηριοποιηθεί ο συνεταιρισμός.

Πίνακας 14. Απαντήσεις στην ερώτηση για που αλλού μπορεί να δραστηριοποιηθεί ο συνεταιρισμός

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό
Διάθεση προϊόντων	4	15%
Διακίνηση προϊόντων	5	18,5%
Εμπόριο κηπευτικών	1	3,5%
Μαζική προώθηση	2	7,4%
Μεταποιήσεις	3	11%
Ομαδικές καλλιέργειες	1	3,5%
Πουθενά	8	29,6%
Συσκευαστήριο	3	11%

Περαιτέρω, στις ερωτήσεις 27, 28, και 29, οι συμμετέχοντες απάντησαν σχετικά με τη συμμετοχή τους στις ομάδες δημητριακών, οσπρίων και την ομάδα κηπευτικών αντίστοιχα. Από τις απαντήσεις προκύπτει πως η μεγαλύτερη συμμετοχή είναι στην ομάδα των δημητριακών και η μικρότερη στην ομάδα των κηπευτικών με μόλις 16%.

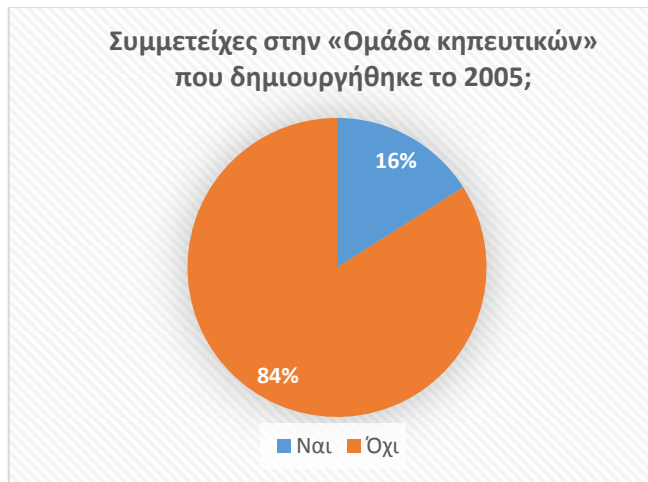

Γράφημα 9 Συμμετοχή στην ομάδα δημητριακών

Γράφημα 10 Συμμετοχή στην ομάδα των οσπρίων

Γράφημα 11 Συμμετοχή στην ομάδα των κηπευτικών

Στην ερώτηση 30, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν τους λόγους που πιστεύουν ότι διαλύθηκε η ομάδα των κηπευτικών.

Πίνακας 15. Λόγοι για τους οποίους πιστεύουν οι ερωτηθέντες πως διαλύθηκε η ομάδα των κηπευτικών

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό
Δεν γνωρίζω	3	11%
Μικρή συμμετοχή	6	22%
Δεν υπήρχε συνεννόηση και οργάνωση	2	7,4%
Λάθος διαχείριση	3	11%
Αδιαφορία μελών	3	11%
Ανεπάρκεια ΔΣ	2	7,4%
Ανικανότητα ΔΣ	1	3,7%
Ασυνεννοησία	3	11%
Δεν υπήρχαν παραγωγοί	2	7,4%
Έλλειψη εμπιστοσύνης	1	3,7%
Έλλειψη συντονισμού	1	3,7%

Συμπληρωματικά, στην ερώτηση 31, τέθηκε το ερώτημα αν οι συμμετέχοντες πιστεύουν πως θα μπορούσε να ξανασυσταθεί η ομάδα των κηπευτικών. Στις απαντήσεις που δόθηκαν το 48% απάντησε «ναι», το 37% «δεν ξέρω» και το 15% «όχι». Όσοι συμμετείχαν στην ομάδα των κηπευτικών απάντησαν πως μπορεί να

ξανασυσταθεί. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ουσιαστικά και την επιθυμία και ελπίδα τους να ξανασυσταθεί η ομάδα.

Γράφημα 12 Γνώμες μελών για το ενδεχόμενο ανασύστασης της ομάδας των κηπευτικών

Επιπρόσθετα, στην ερώτηση 32, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν υπό ποιες προϋποθέσεις θα μπορούσε να ξανασυσταθεί η ομάδα των κηπευτικών.

Πίνακας 16. Προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες θα μπορούσε να ξανασυσταθεί η ομάδα των κηπευτικών

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό
Αποφυγή λαθών	3	11%
Δεν ξέρω	8	29,6%
Εμπιστοσύνη	2	7,4%
Καλύτερη διαχείριση	2	7,4%
Καλύτερη οργάνωση	3	11%
Καλύτερη συνεννόηση	3	11%
Κρατική βοήθεια	2	7,4%
Οικονομικά Κριτήρια	2	7,4%
υποχρέωση για συσκευαστήριο	2	7,4%

Στην ερώτηση 33, ερωτήθηκαν οι συμμετέχοντες για το αν η χαμηλότερη φορολόγηση είναι σημαντικό κίνητρο για τη συμμετοχή στις ομάδες. Από τα αποτελέσματα προκύπτει πως για την πλειοψηφία των μελών αποτελεί πάρα πολύ σημαντικό κίνητρο (62%) ενώ σημειώνεται πως δεν δόθηκε καμία απάντηση στην επιλογή «ασήμαντο».

Γράφημα 13 Σημαντικότητα της χαμηλής φορολόγησης για συμμετοχή σε ομάδα

Στην ερώτηση 34, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν για το αν είναι διαθέσιμοι να συμμετάσχουν στην ομάδα των κηπευτικών. Από τις απαντήσεις προκύπτει πως το 59% απάντησε θετικά, το 41% «δεν ξέρω» ενώ δεν υπήρξε καμία αρνητική απάντηση. Θετικά και σε αυτήν την περίπτωση απάντησαν κυρίως όσοι συμμετείχαν παλαιότερα στην ομάδα των κηπευτικών.

Στην τελευταία ερώτηση (35), οι συμμετέχοντες έπρεπε να απαντήσουν αν εκτός από το συνεταιρισμό συμμετέχουν σε κάποια άλλη συλλογικότητα. Στις απαντήσεις που δόθηκαν τα 4 μέλη συμμετέχουν σε κάποιο πολιτιστικό σύλλογο, 1 μέλος σε αθλητικό σύλλογο και 1 μέλος σε κάποια άλλη ομάδα. Οι υπόλοιποι 21 ερωτηθέντες δεν συμμετέχουν σε κάποια άλλη συλλογικότητα. Το στοιχείο αυτό δείχνει το πολύ χαμηλό επίπεδο κοινωνικού κεφαλαίου στους ερωτηθέντες, δηλαδή τα χαμηλά επίπεδα διάθεσης συνεργασίας με συμπολίτες τους σε διάφορα επίπεδα, είτε επαγγελματικό είτε άλλο. Αυτό αποτυπώνεται φυσικά και στην εικόνα που μας έδωσαν σχετικά με τον συνεταιρισμό.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία ο Αγροτικός Συνεταιρισμός αποτελεί «αυτόνομη ένωση προσώπων, η οποία συγκροτείται εθελοντικά και επιδιώκει, με την αμοιβαία βοήθεια και την αλληλεγγύη των μελών της, τη συλλογική οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη και προαγωγή τους, μέσω μίας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης». Το συλλογικό σχήμα των συνεταιρισμών αποτελείται από παραγωγούς και η σύσταση και η δράση τους διέπεται από την ελληνική νομοθεσία. Επίσης, σημαντικό στοιχείο αποτελούν οι σχέσεις των μελών που είναι καθοριστικές για την πορεία και τη διάρκεια του συνεταιρισμού.

Στην Ελλάδα το συνεταιριστικό κίνημα δεν ακολούθησε τους ίδιους ρυθμούς ανάπτυξης με την υπόλοιπη Ευρώπη. Ωστόσο, σήμερα υπάρχει σημαντική δραστηριοποίηση και η δράση τους διέπεται από την ελληνική νομοθεσία ενώ από τις 26 Απριλίου 2016, η εποπτεία επί των αγροτικών συνεταιρισμών ασκείται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, δια της Διεύθυνσης Οικονομικών Ελέγχων και Επιθεώρησης.

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Βασιλικών – που αποτελεί το αντικείμενο της έρευνάς μας - είναι πρωτοβάθμια συνεταιριστική οργάνωση, η οποία ιδρύθηκε το 1917, στα Βασιλικά του Δήμου Θέρμης, με την επωνυμία «Γεωργικός Πιστωτικός Συνεταιρισμός Βασιλικών» και αριθμούσε 17 μέλη. Στη συνέχεια ο αριθμός των μελών του έφτασε τα 448. Ο συνεταιρισμός ακολούθησε μια πολύ ανοδική πορεία κατά τις επόμενες δεκαετίες, παρέχοντας στα μέλη του πληθώρα υπηρεσιών. Ωστόσο, από τις αρχές τις δεκαετίας του 2000 μέχρι σήμερα γνώρισε σημαντική ύφεση, η οποία οφείλεται σε μια μεγάλη επένδυση η οποία αποδείχθηκε αποτυχημένη κυρίως λόγω της μη στήριξης από τα μέλη. Αυτό είχε ως συνέπεια την απώλεια της εμπιστοσύνης των μελών του στη συνεταιριστική οργάνωση, με αποτέλεσμα σήμερα η συμμετοχή να είναι ελάχιστη και ως εκ τούτου η ύφεση να συνεχίζεται. Οι δραστηριότητές του άρχισαν να πληθαίνουν από το 1954 και στο έξυ, όποτε άρχισε να προμηθεύει τους συνεταιίρους του με είδη πρώτης ανάγκης και διατροφής ενώ σήμερα αντιμετωπίζει σημαντικές δυσχέρειες τόσο λόγω της οικονομικής κρίσης όσο και λόγω της κακοδιαχείρισης εκ μέρους της διοίκησης αλλά και τις καιροσκοπικές δράσεις των μελών του.

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε επιβεβαιώθηκαν τα όσα αναφέρθηκαν στο θεωρητικό μέρος σχετικά με τις δυσχέρειες του συνεταιρισμού και τις κακές σχέσεις των μελών. Συγκεκριμένα, από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προέκυψε ότι οι σχέσεις των μελών θα χαρακτηρίζονταν από μέτριες έως καλές ενώ δεν υπάρχει εμπιστοσύνη και επιπλέον επικρατεί η πεποίθηση ότι υπάρχουν μέλη που επιθυμούν μόνο να ωφελούνται ενώ δεν προσφέρουν τίποτα στο συνεταιρισμό. Ακόμη, υπάρχει η θέληση για συνέχιση της δράσης του συνεταιρισμού με τις προϋποθέσεις της σωστής υποστήριξης των μελών και της καλύτερης διαχείρισης ενώ τονίζεται ότι η μέχρι πρότινος δράση του συνεταιρισμού δεν παρείχε τα μέγιστα στα μέλη.

Ορισμένα ενδιαφέροντα στοιχεία που προέκυψαν από τα αποτελέσματα της έρευνας αφορούν τις απόψεις των μελών σχετικά με τη συμμετοχική δράση. Συγκεκριμένα, ενώ όλοι συμφωνούν πως τα μέλη ενός συνεταιρισμού οφείλουν να συμμετέχουν στις κοινές δράσεις και τις λήψεις των αποφάσεων, οι μισοί παραδέχονται πως δεν συμμετέχουν σε αυτές. Επίσης, καθώς φάνηκε πως οι περισσότερο μορφωμένοι παραγωγοί είναι εκείνοι που προτείνουν αλλαγές όπως την καλλιέργεια νέων ειδών ή να μεγαλώσουν τις εκτάσεις καλλιέργειάς τους, προκύπτει πως η επιμόρφωση των μελών μπορεί να παίζει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του συνεταιρισμού. Αυτό θα μπορούσε να γίνει μέσω σεμιναρίων ή συχνών ενημερώσεων από ανθρώπους του χώρου. Τα νέα σε ηλικία μέλη θα μπορούσαν να παίζουν σημαντικό ρόλο προς την κατεύθυνση της επαναλειτουργίας του συνεταιρισμού και πιθανόν η ενθάρρυνσή τους είναι απαραίτητη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Αβδελίδης, Π. (1975). *Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα (4^η Έκδοση)*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Αρβαντιδής Π. Νασιώκα Φ. (2015). Το Τσελιγκάτο: Ένας Θεσμός Επιτυχούς Αυτοδιαχείρισης Των Κοινών. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, τ. 16, τχ.64, σσ. 39-55.

Βενιέρης, Γ. (1988). *Οικονομική Πληροφόρηση και αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις*. Αθήνα: Α.Τ.Ε.

Βουρουτζής, Ζ. (2016). *Το δίκαιο των αγροτικών συνεταιρισμών*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Carr, A., Kariyawasam, A., Casil, M. (2008). A Study of the Organizational Characteristics of Successful Cooperatives. *Organization Development Journal*. 26(1), pp. 79-87.

Δαουτόπουλος, Γ. (2006). *Κοινωνιολογία του Συνεργατισμού*. Θεσσαλονίκη: Έκδοση του Ιδίου.

Δασκάλου, Γ. (1992). *Αστικοί και Γεωργικοί Συνεταιρισμοί*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.

Δημητρόπουλος, Ε. (2004). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας: προς ένα συστηματικό δυναμικό μοντέλο μεθοδολογίας επιστημονικής έρευνας*. Αθήνα: Έλλην.

Δήμος Θέρμης. (χχ). Βασιλικά – Λακκιά. Ανακτήθηκε από:
http://www.thermi.gov.gr/info/?page_id=558, ημερομηνία ανάκτησης: 21/06/2018

e-ea. (2017). *Το ΦΕΚ για τις Ομάδες Παραγωγών*. <https://www.e-ea.gr/2017>.

Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2015). *Εκτάσεις καλλιεργειών και αγρανάπαυσης κατά Περιφέρεια και Περιφερειακή Ενότητα*. Ανακτήθηκε από:

<https://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SPG06/>-, ημερομηνία ανάκτησης 21/06/2018

Zeuli, K., & Cropp, R. (2004). *Cooperatives: Principles and practices in the 21st century*. University of Wisconsin – Extension. pp. 1. Ανακτήθηκε από: <http://learningstore.uwex.edu/assets/pdfs/a1457.pdf> , ημερομηνία ανάκτησης: 25/06/2018.

Ηρακλέους, Α. (2007). *Θεωρία Συνεργατικής Οργάνωσης*. Λευκωσία: Έκδοση Παγκύπριας Συνεργατικής Τράπεζας ΛΤΔ. Ανακτήθηκε από: <http://www.diktio-kapa.dos.gr/keimena/cooptheory.pdf>, ημερομηνία ανάκτησης: 29/ 06/ 2018.

International Cooperative Alliance. (2015). *Ερμηνευτικές Οδηγίες για τις Συνεταιριστικές Αρχές*. (μτφ: Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου). Βρυξέλλες: International Cooperative Alliance.

Καμενίδης, Χ. (2016). *Συνεταιρισμοί: Αρχές - Οικονομική-πολιτική ανάπτυξη - Οργάνωση - Νομοθεσία*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη Μονοπρόσωπη ΙΚΕ.

Κλήμης, Α.Ν. (1985). *Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα, τόμος 1*. Αθήνα: Πιτσιλός.

Κοντογεώργος, Α., Σεργάκη, Π., (2015). *Αρχές διοίκησης αγροτικών συνεταιρισμών*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/3684>

Κορρές, Γ. (1999). *Συνεργατισμός και Οικονομική Ανάπτυξη*. Αθήνα: Έλλην.

Κοσμάνος, Δ., Ξύτσας, Β. (1974). *Ιστορικά Αμπελάκια – Ο πρώτος συνεταιρισμός του κόσμου*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Α.Θ. Αστέριος Σινόπουλος και ΣΙΑ.

Λάμπρος, Κ. (1999). *Συνεταιρισμοί και Ανάπτυξη. (3^η έκδοση)*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.

Μαριάδης Σ. (2003). *Συνεργατισμός-Συνεταιρισμοί, Ιστορία-Φιλοσοφία-Αποστολή-η εναλλακτική λύση, Δ΄ Έκδοση βελτιωμένη και συμπληρωμένη*. Θεσσαλονίκη: Γιαχούδη.

Μελέτης, Κ., Τσουραμάνης, Χ. (2004). *Συνεταιριστική Οικονομία και Νομοθεσία*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Νόμος 4384/2016. *Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ 78/Α/26-4-2016.

Νόμος 2810/2000. *Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις*. (Καταργημένος). (ΦΕΚ 61/Α/9-3-2000).

Νόμος 2169/93. *Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις και άλλες διατάξεις*. (Καταργημένος). (ΦΕΚ 149/Α/10-9-1993).

Omadeparagagon. (2018). *Ενημερωτική πύλη για τις Ομάδες Παραγωγών*. <http://omadesparagagon.gr/>.

Ortmann, G. F., & King, R. P. (2007). Agricultural Cooperatives I: History, Theory and Problems. *Agrekon*, 46(1), 18-46. doi:10.1080/03031853.2007.9523760

Παπαγεωργίου, Κ. (2015). *Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία, Θεωρία και Πρακτική*. Β' Έκδοση. Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης.

Παπαγεωργίου, Θ., Πατρώνης, Β. (2003). Η ιστορική εξέλιξη των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα τον 20^ο αιώνα. *Συλλογικός Τόμος: Συνεταιριστικοί Προβληματισμοί 2002 – 2003*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.

VanNiekerk, J. (1988). *Co-operative theory and practice*. Silverton, Pretoria: PromediaPublications.

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών και Άλλων Συλλογικών Φορέων, Διεύθυνση Οικονομικών Ελέγχων και Επιθεώρησης (Αρμόδια Αρχή). (2018). Ανακτήθηκε από: <http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/sillogikes-agrotikes-organoseis>, ημερομηνία ανάκτησης: 29/06/2018.

Χριστοδούλου, Δ. (1987). *Αγροτική και Συνεταιριστική Ανάπτυξη*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο προς τα μέλη του «Αγροτικού Συνεταιρισμού Βασιλικών»

A. ΑΤΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

2. Ηλικία: _____

3. Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

4. Είσαι απόφοιτος/η:

Δημοτικού Γυμνασίου Λυκείου Άλλο,τι: _____

5. Τόπος γέννησης: _____ Τόπος κατοικίας:

_____

6. Έξησες για κάποιο χρονικό διάστημα εκτός χωριού: Ναι Όχι

7. Εάν ναι, πού _____ Για πόσο χρονικό διάστημα:

_____

Για ποιον λόγο: Σπουδές

Δουλειά

B. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ

8. Πόσα στρέμματα καλλιεργείς αυτή την χρονιά συνολικά: _____
στρέμματα

9. Ποιες καλλιέργειες καλλιεργείς αυτήν την χρονιά :

_____ στρέμματα
_____ στρέμματα
_____ στρέμματα
_____ στρέμματα

10. Η γεωργία για σένα είναι :

Αποκλειστικό επάγγελμα Κύριο επάγγελμα Δευτερεύον επάγγελμα

11. Ο/Η σύζυγος εργάζεται εκτός γεωργίας; Ναι Όχι

12. Τι ποσοστό (κατά μέσο όρο) του συνολικού οικογενειακού σου εισοδήματος (μαζί και του/της συζύγου) προέρχεται από την γεωργία:
_____%

13. Ποια είναι τα μελλοντικά σου σχέδια σε σχέση με τη γεωργική σου εκμετάλλευση (μπορείς να επιλέξεις περισσότερες από μια απαντήσεις):

Να την μεγαλώσεις Να την μικρύνεις Να την αφήσεις όπως είναι

Να κάνεις επενδύσεις Να καλλιεργήσεις νέες καλλιέργειες Δεν ξέρεις

Άλλο,

τι

Γ. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ

14. Ποια χρονιά έγινες μέλος του Συνεταιρισμού: _____

15. Ποιοι ήταν οι λόγοι που σε έκαναν να γίνεις μέλος (μπορείς να επιλέξεις περισσότερες από μια απαντήσεις):

Καλύτερη προώθηση των προϊόντων Καλύτερες τιμές

Σιγουριά- Ασφάλεια Επειδή ήταν μέλος ο πατέρας σου

Άλλο,

τι

---

16. Πόσο συχνά συμμετέχεις στις Γενικές Συνελεύσεις του Συνεταιρισμού:

Ποτέ Σπάνια Σχεδόν πάντα Πάντα

17. Θεωρείς ότι είναι σημαντική η ενεργή συμμετοχή των μελών του Συνεταιρισμού για την λειτουργία, την ανάπτυξη και την επίλυση προβλημάτων του:

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

18. Ποιο από τα παρακάτω θεωρείς ότι είναι το πιο σημαντικό για ένα συνεταιρισμό (μία απάντηση):

Η ενεργή συμμετοχή των μελών Το ικανό ΔΣ

19. Πώς θα χαρακτήριζες τις σχέσεις των μελών του Συνεταιρισμού με το Διοικητικό Συμβούλιο:

Πολύ κακές Κακές Μέτριες Καλές Πολύ καλές

20. Υπάρχει εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών του Συνεταιρισμού:

Καθόλου   Λίγη   Μέτρια   Πολύ   Πάρα πολύ

21. Πιστεύεις ότι υπάρχουν μέλη που θέλουν μόνο να ωφελούνται χωρίς να προσφέρουν: Ναι   Όχι

22. Εάν ναι, τι ποσοστό αντιπροσωπεύουν; _____%

23. Σήμερα ποιες υπηρεσίες πιστεύεις ότι παρέχει ο Συνεταιρισμός στα μέλη

του; _____
_____
_____

24. Θεωρείς ότι ο Συνεταιρισμός θα πρέπει να συνεχίσει την λειτουργία του:

Ναι   Όχι

25. Γιατί;

_____
_____

26. Πού επιπλέον θα ήθελες να δραστηριοποιηθεί ο Συνεταιρισμός για να έχει λόγο ύπαρξης;

_____

27. Συμμετέχεις στην «ομάδα δημητριακών»; Ναι Όχι

28. Συμμετέχεις στην «ομάδα των οσπρίων»; Ναι Όχι

29. Συμμετείχες στην «Ομάδα κηπευτικών» που δημιουργήθηκε το 2005;

Ναι Όχι

30. Ποιοι πιστεύεις ότι ήταν οι λόγοι που διαλύθηκε;

---

31. Πιστεύεις ότι θα μπορούσε να ξανασυσταθεί η ομάδα κηπευτικών;

Ναι Όχι Δεν ξέρω

32. Εάν Ναι, υπό ποιες προϋποθέσεις;

---

33. Η χαμηλότερη φορολόγηση πόσο σημαντικό κίνητρο πιστεύεις ότι είναι για τη συμμετοχή σου σε ομάδα;

Πάρα πολύ Πολύ Μέτριο Λίγο σημαντικό Ασήμαντο

34. Εσύ θα ήσουν διαθέσιμος να συμμετάσχεις σε αυτή την ομάδα;

Ναι Όχι Δεν ξέρω

35. Εκτός από τον Συνεταιρισμό, συμμετέχεις και σε κάποια άλλη ομάδα, όπως:

Πολιτιστικό σύλλογο Αθλητικό σύλλογο

Άλλο, τι _____